

Respekt, tolerance, rozmanitost (pro SŠ s maturitou)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

Respekt, tolerance, rozmanitost (pro SŠ s maturitou)	1
1 Vzdělávací program a jeho pojetí	3
1.1 Základní údaje	3
1.2 Anotace programu	4
1.3 Cíl programu	4
1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu	4
1.5 Forma	5
1.6 Hodinová dotace	6
1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny	6
1.8 Metody a způsoby realizace	6
1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	6
1.10 Materiální a technické zabezpečení	7
1.11 Plánované místo konání	7
1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu	7
1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	8
1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití	8
2 Podrobně rozpracovaný obsah programu	10
3 Metodická část	11
3.1 Metodický blok č. 1: Demokratické hodnoty, pluralismus a tolerance v postojích společnosti, 3 x 45 min	12
3.2 Metodický blok č. 2: Demokracie a její podoby, 2 x 45 min	17
3.3 Metodický blok č. 3: Problémy a nepřátelé demokracie, 2 x 45 min	21
3.4 Metodický blok č. 4: Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu, 3 x 45 min	26
3.5 Metodický blok č. 5: Migrace v souvislostech, 3 x 45 min	33
3.6 Metodický blok č. 6: Terorismus, jeho současné podoby a ideologické zdroje, 3 x 45 min	41
4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu	45
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	46
6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	49
7 Příloha č. 4 - Odborné a didaktické posudky programu	50
8 Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu	51
9 Nepovinné přílohy	52

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Výzva č. 02_16_032 – Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Občanský průkaz 4.0 – kompetence pro demokratickou kulturu CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008154
Název programu	Respekt, tolerance, rozmanitost (pro SŠ s maturitou)
Název vzdělávací instituce	Centrum pro studium demokracie a kultury, o.p.s.
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Křížkovského 511/8, 771 47 Olomouc https://www.upol.cz/
Kontaktní osoba	Mgr. Dana Sztwiertnia Hellova
Datum vzniku finální verze programu	31. 8. 2021
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	7.
Forma programu	Denní prezenční forma výuky
Cílová skupina	Žáci gymnázií všech ročníků
Délka programu	16 h
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Podpora demokratických hodnot, prevence extremismu, respekt ke kulturním odlišnostem, prevence xenofobie a dalších negativních jevů ve společnosti
Tvůrci programu	Univerzita Palackého v Olomouci
Odborný garant programu	doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.
Odborní posuzovatelé	doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D. doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.

Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)

Ne

1.2 Anotace programu

Program chce podpořit aktivní zapojení žáků středních škol do rozhodovacích procesů a do ovlivňování společenského a demokratického života prostřednictvím posílení jejich znalostí o demokracii, historii a politice. Zaměřuje se na vysoce aktuální společenská témata demokratických hodnot, populismu, migrace či terorismu. Snaží se propojovat učební látku s reálným životem žáků a ve výuce volí metody, které posilují jejich klíčové kompetence, jako jsou schopnost samostatného kritického myšlení, diskuse, týmová spolupráce nebo sebehodnocení. Program zapadá do průřezového tématu výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech a multikulturní výchovy.

1.3 Cíl programu

Cílem programu je rozvíjet u žáků znalosti o demokracii, demokratických hodnotách a politických tématech současného globalizovaného světa. Žáci budou schopni kritické diskuse, naučí se argumentovat v tématech demokratických hodnot ve společnosti či migrace, zvládnou definovat základní rysy politického populismu nebo posoudit ideologické zdroje současného globalizovaného terorismu.

Žáci budou schopni:

- argumentovat nad tématem demokratických hodnot v společnosti;
- popsat rizika spojená s fungováním demokracie, např. tyranie většiny, referenda;
- vysvětlit termín ideologie ve vztahu k vládnoucí ideologii komunismu, nacismu a fašismu.
- definovat základní rysy politického populismu a rozpoznávat znaky populistického stylu a komunikace v politice;
- kriticky uvažovat o migraci a popsat důvody, které mohou vést k migraci;
- definovat terorismus jako svébytný fenomén a odlišit jej od jiných typů násilí či kriminální činnosti.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Program rozvíjí především klíčové kompetence dle RVP G – kompetence k řešení problému, kompetence komunikativní, kompetence občanské, kompetence k učení a kompetence sociální a personální.

a) Klíčové kompetence k učení

- Žák zpracuje poznámky z informačních zdrojů k tématu vzdělávacího programu a správně je strukturuje, používá odborné termíny, s nimiž se ve vzdělávacím programu seznámil, a propojuje je se svými prekoncepty; uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí;
- efektivně využívá různé strategie učení k získání a zpracování poznatků a informací;

- je schopen autoevaluace a sebereflexe na úrovni svých schopností – popíše, jak pracoval na konkrétním úkolu, co ho bavilo, co se mu dařilo, co se mu nedařilo, v čem udělal chybu; nevyhýbá se přiznání chyby, v případě nezvládnutí úkolu je schopen přijmout negativní zpětnou vazbu;
- kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi.

b) Klíčové kompetence k řešení problémů

- Žák rozpozná problém, objasní jeho podstatu, rozčlení ho na části;
- vytváří hypotézy, navrhuje postupné kroky, zvažuje využití různých postupů při řešení problému nebo ověřování hypotézy;
- kriticky interpretuje získané poznatky a zjištění a ověřuje je, pro své tvrzení nachází argumenty a důkazy, formuluje a obhajuje podložené závěry; je otevřený k využití různých postupů při řešení problémů;
- nahlíží problém z různých stran; zvažuje možné klady a zápory jednotlivých variant řešení, včetně posouzení jejich rizik a důsledků;
- vytváří a využívá vizuální znázornění problému související s tématem vzdělávacího programu;
- vybírá vhodnější řešení z navržených možností, experimentuje na úrovni svých schopností, uvědomí si s menší pomocí spolužáka nebo učitele chybu v řešení a opraví ji.

c) Klíčové kompetence komunikativní

- Žák využívá moderních informačních technologií – využití aplikace při vyplňování dotazníku, vyhledávání informací, statistických přehledů;
- vyjadřuje se srozumitelně, jasně, používá správné odborné termíny;
- prezentuje svou práci, myšlenky, názory ve třídě i před cizím publikem;
- správně interpretuje přijímaná sdělení a věcně argumentuje;
- v nejasných nebo sporných komunikačních situacích pomáhá dosáhnout porozumění.

d) Klíčové kompetence sociální a personální

- Žák aktivně spolupracuje při stanovování a dosahování společných cílů;
- přispívá k vytváření a udržování hodnotných mezilidských vztahů založených na vzájemné úctě, toleranci a empatii;
- rozhoduje se na základě vlastního úsudku, odolává společenským i mediálními tlakům, manipulaci, propagandě;
- odhaduje důsledky vlastního jednání a chování v nejrůznějších situacích, své jednání a chování podle toho koriguje (zájem/nezájem o politiku, osobní angažovanost).

e) Klíčové kompetence občanská

- Žák informovaně zvažuje vztahy mezi svými zájmy osobními, zájmy širší skupiny, do níž patří, a zájmy veřejnými, rozhoduje se a jedná vyváženě;
- respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí;
- promýšlí souvislosti mezi svými právy, povinnostmi a zodpovědností;
- hájí svá práva i práva jiných, vystupuje proti jejich potlačování a spoluvytváří podmínky pro jejich naplňování;
- posuzuje události a vývoj veřejného života, sleduje, co se děje v jeho bydlišti a okolí, zaujímá a obhajuje informovaná stanoviska a jedná k obecnému prospěchu podle nejlepšího svědomí.

1.5 Forma

Vzdělávací program pro žáky středních škol s maturitou je realizován v prezenční formě vzdělávání v rozsahu 16 vyučovacích hodin. Výuka je postavená na třífázovém modelu učení E-U-R. V lekcích je

využívána frontální výuka za pomoci powerpointových prezentací, skupinová i individuální práce žáků a aktivizační metody k rozvoji klíčových kompetencí. Realizátoři lekcí dodržují zásady BOZP, psychohygieny a řídí se školním řádem dané školy.

1.6 Hodinová dotace

Vzdělávací program je rozdělen do šesti tematických výukových bloků po dvou až třech vyučovacích hodinách. Celková časová dotace vzdělávacího programu činí 16 vyučovacích hodin, přičemž většina tematických bloků je rozdělena do 45minutových částí. V bloku *Hrozby populismu pro demokracii* se však s ohledem na navrhované aktivity doporučuje 90minutová časová dotace. Dále se program může realizovat ve dvou variantách – první varianta počítá s plnými 16 hodinami přímé výuky, druhá s 12 hodinami přímé výuky a čtyřmi hodinami domácí přípravy. Program je sestaven tak, aby jednotlivé výukové části na sebe navazovaly. Celým programem lze projít jako jedním celkem, ale vyučující si může vybrat i jednotlivé vyučovací hodiny a učit je samostatně.

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Cílovou skupinou jsou žáci středních škol zakončených státní maturitní zkouškou. Program byl ověřován na žácích gymnázií, není ale vyloučeno zařazení do výuky jiného typu škol s maturitou. V případě čtyřletých středních škol a gymnázií, se doporučuje zařadit program do výuky od druhého ročníku výše (a odpovídajících ročníků víceletého gymnázia). Aktivity jsou připraveny do běžné třídy o cca 30 žácích. V případě menších skupin je nutné přizpůsobit především ty aktivity, které vyžadují skupinovou práci žáků.

1.8 Metody a způsoby realizace

Žáci pracují v rámci výuky individuálně, ve dvojicích nebo ve skupinách. Do programu je zařazena rovněž projektová práce v rámci domácí přípravy. Jsou zde aplikovány aktivizační metody a metody podporující rozvoj kritického myšlení, spolupráci a tvořivost, jež jsou zaměřené na praktické využití poznatků (např. diskuse, diskusní kontinuum, práce s textem a dotazníkem, brainstorming, volné psaní). Více k použitým metodám naleznete v dokumentu [Metodické doporučení aneb jaké metody se ve výuce osvědčily](#).

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Tematický blok č. 1 – Demokratické hodnoty, pluralismus a tolerance v postojích společnosti, 3 x 45 min

Cílem tematického bloku je zjistit, jaké jsou postoje žáků k demokracii a jaké hodnoty sdílejí se svými vrstevníky, potažmo obyvateli České republiky. Smyslem úvodního bloku je pomocí kritického uvažování probudit v žácích jak vnitřní, tak vnější diskusi o hodnotách potřebných pro efektivní fungování demokratické společnosti. Přidanou hodnotou je pak získána zkušenost při vyplňování standardizovaného dotazníků a práce s novými technologiemi.

Tematický blok č. 2 – Demokracie a její podoby, 2 x 45 min

Cílem tematického bloku je seznámit žáky s podobami demokracie a jejího vývoje. Šířeji bude diskutována otázka, proč je liberální demokracie považována za nejlepší způsob vlády a jaké konkrétní výhody demokracie přináší. Důležitou součástí výuky bude simulace referenda a diskuse nad úskalími jeho využití v demokracii.

Tematický blok č. 3 – Problémy a nepřátelé demokracie, 2 x 45 min

Smyslem tematického bloku je seznámit žáky s hlavními výzvami, jimž moderní demokracie čelily a čelí. Pozornost bude zaměřena na nástup demokracie v moderní době a její největší nepřátele z vývojového hlediska. Prostor bude věnován zejména vražedným ideologiím (komunismus, fašismus, nacismus). V bloku bude věnována větší pozornost vývojovým stádiím genocidy jako světového fenoménu s jejími geografickými přesahy.

Tematický blok č. 4 – Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu, 3 x 45 min

V rámci tematického bloku budou žáci konfrontováni s otázkou, nakolik mohou v současných evropských demokraciích přispívat moderní metody politického marketingu k efektivnější komunikaci populistů s veřejností. Žáci se seznámí s charakteristickými rysy populismu, s tím, jak se projevuje v politice (praktické příklady), dále se základními znaky populistického stylu a populistické komunikace. Pozornost bude věnována také tomu, jaké možné hrozby jsou spojovány s posilováním populismu v demokracii.

Tematický blok č. 5 – Migrace v souvislostech, 3 x 45 min

Tematický blok seznámí žáky s nejdůležitějšími pojmy a historickými příklady migrace, dále se bude věnovat příčinám migrace a na příkladech migračních tras se žáci seznámí s geografickou povahou migrace ve světě. Součástí bloku je rovněž seznámení s dezinformacemi, které téma migrace provází, především pak v kontextu České republiky.

Tematický blok č. 6 – Terorismus, jeho současné podoby a ideologické zdroje, 3 x 45 min

Cílem tematického bloku je představit terorismus jako velmi komplexní fenomén, který časově i ideologicky dalece přesahuje hranice soudobého globalizovaného islamistického násilí, poukázat na jeho dlouhodobou neúspěšnost jakožto strategie prosazování politických požadavků a poukázat na relativně marginální počet teroristických útoků v Evropě oproti jiným částem světa.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Mobilní telefony, tablety nebo notebooky žáků, počítač s připojením na internet, wi-fi připojení, audiotechnika a dataprojektor ve třídě.

1.11 Plánované místo konání

Třída pro všeobecné předměty, příp. počítačová třída. Výuka bude probíhat v prostorách konkrétní školy, které jsou adekvátně vybaveny pro potřeby plánované výuky.

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Program je koncipován do formálního vzdělávacího procesu. Jednotlivé části na sebe navazují a mohou tak vytvořit ucelený program pro celé školní pololetí (16 týdnů výuky). Je však možné program rozdělit a jednotlivé vyučovací hodiny učit samostatně. V rámci ověření byl uplatněn i model tzv. projektových dnů, kdy se celý program realizoval v rámci tří po sobě následujících dnů. Tomu je potřeba přizpůsobit rozložení bloků, jelikož některé aktivity vyžadují domácí přípravu žáků, případně čas pro vyučujícího na zpracování dotazníků.

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů: 3-6

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na lektory		15 750
z toho	<i>Hodinová odměna pro 1 lektora včetně odvodů</i>	750
	<i>Ubytování lektorů</i>	0
	<i>Stravování a doprava lektorů</i>	0
Náklady na zajištění prostor		0
Ubytování, stravování a doprava účastníků		0
z toho	<i>Doprava účastníků</i>	0
	<i>Stravování a ubytování účastníků</i>	0
Náklady na učební texty		6 000
z toho	<i>Příprava, překlad, autorská práva apod..</i>	3 000
	<i>Rozmnožení textů – počet stran :</i>	3 000
Režijní náklady		8 250
z toho	<i>Stravné a doprava organizátorů</i>	0
	<i>Ubytování organizátorů</i>	0
	<i>Poštovné, telefony</i>	1 000
	<i>Doprava a pronájem techniky</i>	0
	<i>Propagace</i>	2 000
	<i>Ostatní náklady</i>	2 000
	<i>Odměna organizátorům</i>	3 250
Náklady celkem		30 000
Poplatek za 1 účastníka	10 účastníků	3 000

Pozn.: Program je koncipován do běžné výuky na školách, proto nepředpokládáme žádné náklady ze strany realizátora.

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

Program je k dispozici pod licencí [Creative Commons 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) (CC BY-SA 4.0) na webových stránkách projektu [Občanský průkaz 4.0](https://www.obcanskyprukaz.cz/) a na [Metodickém portálu RVP.cz](https://www.metodickemportalu.rvp.cz/).

Není-li uvedeno jinak, jsou v programu (včetně všech jeho příloh) použité fotografie, grafy, snímky obrazovky, schémata a grafické prvky autorským dílem tvůrců nebo jsou převzaty z volných databází.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

Podrobný obsah programu ve formátu tzv. Pracovního sešitu pro žáky, je zpracován jako samostatná příloha programu a je dostupný [zde](#).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3 Metodická část

Metodický úvod

Vzdělávací program Respekt, tolerance a rozmanitost pro střední školy s maturitou se zaměřuje na oblast demokratických hodnot, populismu, migrace či terorismu, které lze považovat za vysoce aktuální společenská témata v současném propojeném světě. Program je koncipován s cílem podpořit aktivní zapojení žáků do rozhodovacích procesů a do ovlivňování společenského a demokratického života prostřednictvím posílení jejich znalostí o demokracii, historii a politice. Snaží se propojovat učební látku s reálným životem žáků a ve výuce volí především ty metody, jež posilují jejich klíčové kompetence, jako jsou schopnost samostatného kritického myšlení, diskuse, týmová spolupráce nebo sebehodnocení. Program zapadá do průřezového tématu výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech a multikulturní výchovy.

Výuka vede od obecného tématu demokracie a demokratických hodnot přes nedemokratické formy vládnutí až k diskusi nad konkrétními hrozbami a výzvami, kterým demokracie v současnosti čelí, jako jsou např. politický populismus, nekontrolovaná migrace či mezinárodní terorismus. Východiskem pro takto strukturovanou výuku jsou výsledky výzkumu postojů a názorů žáků, který je realizován prostřednictvím interaktivní aplikace v první hodině celého programu. Správná interpretace výsledků společně s následující diskusí pomohou vyučujícímu lépe poznat atmosféru ve třídě, odhalí míru „demokratičnosti“ žáků, případně podhalí jejich příklon k extrémním postojům. Výzkum je zároveň určitým testem vědomostí žáků o fungování demokracie a demokratických procesů. Všechny tyto informace umožní vyučujícímu lépe se připravit na další výuku a s ní spojená možná rizika při výuce dalších tematických bloků, jako populismus nebo migrace.

Vzdělávací program je koncipován tak, aby po stránce teoretické přípravy nevyžadoval od žáků žádné specifické předpoklady. Lze předpokládat, že v případě témat jako demokracie nebo nedemokracie půjde o prohloubení již získaných znalostí z předchozího studia. Naopak v případě témat jako populismus, terorismus a migrace se jedná o uvedení do problematiky a představení fenoménu v kontextu české společnosti. V tomto případě je třeba předpokládat, že s danými tématy žáci nemusejí mít žádnou předchozí zkušenost. Z hlediska zvolených metod je jednoznačně výhodou, pokud jsou žáci zvyklí na kooperativní výuku, práci ve skupině, rozdělování rolí a mají k sobě vzájemný respekt. Forma zpracování bloků podporuje tyto dovednosti – v případě, že žáci už tyto dovednosti ovládají, bude výuka plynulejší.

Naopak z pohledu vyučujícího si volba témat pravděpodobně vyžádá dodatečnou teoretickou přípravu. Zatímco témata demokracie či nedemokratických režimů jsou povětšinou již nedílnou součástí vzdělávacích plánů školy, u populismu a terorismu se může jednat o témata ve výuce zcela nová. Součástí metodiky jsou proto i rozsáhle teoretické podklady k přípravě učitele, jež jsou podpořené powerpointovými prezentacemi. Součástí programu je i tzv. pracovní sešit, kde jsou podrobně zpracovány úkoly pro žáky. Jednotlivé části metodiky obsahují rovněž výčet kompetencí, které výuka u žáků rozvíjí. Nedílnou součástí materiálu je odkaz na odbornou literaturu a multimediální zdroje, které se vážou k tématům bloku.

3.1 Metodický blok č. 1: Demokratické hodnoty, pluralismus a tolerance v postojích společnosti, 3 x 45 min

Anotace metodického bloku

Smyslem tematického bloku je zjistit, jaké jsou postoje žáků k demokracii a jaké demokratické hodnoty sdílejí. Tyto postoje jsou následně porovnány s postoji celé české populace pomocí dat Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Hlavním cílem úvodního tematického bloku je pomocí kritického uvažování probudit v žácích jak vnitřní, tak vnější diskusi o hodnotách potřebných pro efektivní fungování demokratické společnosti.

Materiály, pomůcky, potřebná technika

- Notebook/PC, dataprojektor, mobilní telefon nebo tablet s aplikací.
- [Návod pro práci s webovou aplikací](#) (příloha č. N2); [Metodický materiál pro učitele –práce s výsledky dotazníku blok 1](#) (příloha č. 1), [EduApka](#) (příloha č. N2), [Výzkumný dotazník CVVM – ukázka otázek](#) (příloha č. 2).

Struktura hodiny

První hodina (45 min)

Cílem první hodiny je získat data o hodnotách a postojích žáků dané třídy prostřednictvím standardizovaného sociologického průzkumu. Výsledky šetření jsou stěžejní pro další vyučovací hodinu. Otázky, na které budou žáci odpovídat, jim dají základní představu o obsahu tématu hodnot a postojů v demokratické společnosti a povzbudí je v přemýšlení o těchto tématech. Vyplnění sociologického dotazníku může být samo o sobě novou a velmi přínosnou zkušeností.

Kompetence

V úvodní části hodiny (evokaci) žáci prostřednictvím dotazníku vyjadřují svoje názory a postoje týkající se jejich zájmu o politiku a vnímání občanské angažovanosti. U žáků je rozvíjena zejména kompetence občanská a kompetence komunikativní. Během skupinové práce a v následné diskusi žáci sdělují své názory, hledají argumenty, volí vhodné způsoby řešení zadaného úkolu a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V rámci reflexe je u žáků rozvíjena především kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence k učení a občanská, a to díky sebehodnocení skupinové práce, hodnocení otázek a odpovědí v dotazníku a uvědomění si významu demokratických hodnot. V úvodní části druhé hodiny se žáci zamýšlejí nad výsledky grafů CVVM zobrazující postoje obyvatelstva k demokracii. Je rozvíjena kompetence komunikativní a občanská.

Struktura hodiny

EVOKACE

1. Na začátku hodiny budou žáci učitelem vyzváni k otevření webové aplikace [EduApka](#) na svých mobilních telefonech (alternativně PC). Následně bude žákům ve webové aplikaci zadán k vyplnění anonymní sociologický dotazník (viz [Návod pro práci s webovou aplikací](#)), který sleduje zájem o politiku a veřejné dění, důvěru v ústavní instituce, vnímání občanské angažovanosti nebo postoje k demokratickému zřízení a k jeho běžně přijímaným hodnotám. Sesbíraná data poslouží jako podklad pro zpracování výstupů (zajistí webová aplikace) do druhé vyučovací hodiny. Vyplnění dotazníku v aplikaci by nemělo trvat déle než 5–10 minut.

Pozn.: Vyplnění dotazníku musí předcházet všem dalším činnostem bez ohledu na úpravy struktury výukového bloku ze strany vyučujícího. Jen tak je možné získat ničím neovlivněné počáteční názory a postoje žáků, se kterými celý blok nadále pracuje.

2. Následuje řízený rozhovor.

Otázky pro řízený rozhovor:

- *Zamyslete se nad tím, co vám demokracie dává či umožňuje?*
- *Je demokracie vůbec potřebná? Proč?*
- *Proč většina vyspělých světových zemí tíhne k zavádění a upevňování demokratického vládnutí?*

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

3. Učitel žáky vyzve, aby utvořili maximálně šestičlenné skupiny (počet žáků ve skupině je zvolen učitelem dle celkového počtu žáků ve třídě). Učitel vyzve žáky, aby si vzali své pracovní sešity, zároveň rozdá jeden papír/flipchart do každé skupiny a vhodnou psací potřebu (fix, popisovač apod.). Nejdříve si žáci individuálně do svých pracovních sešitů napíší hodnoty (minimálně pět), jež jsou jim blízké a ke kterým se hlásí. Pak proběhne ve skupině sdílení a diskuse nad vypsanými hodnotami. Na papíry/flipcharty žáci napíší demokratické hodnoty (minimálně tři), na kterých se členové skupinky shodnou. Následuje prezentace demokratických hodnot jednotlivých skupin. Stanoviska skupin je možné zapisovat na tabuli. To poslouží jako podklad pro řízenou diskusi. Na základě diskuse je možné sestavit třídní demokratické hodnoty.

Otázky pro řízenou diskusi:

- *Kterou z uvedených hodnot nepovažuješ za demokratickou a proč?*
- *Které hodnoty se objevují u více skupin a proč k tomu dochází?*
- *Máš praktickou zkušenost s porušováním některé z demokratických hodnot? (např. diskriminování nebo i zesměšňování za nějaké názory)*

V rámci diskuse se mohou objevovat dva až tři typy „hodnot“, jež jsou uvedeny níže.

- **Skutečné demokratické hodnoty** – hodnoty sdílené napříč společnostmi, které jsou spojeny s demokratickým principem vládnutí (např. pluralita názorů, tolerance odlišností, solidarita ve společnosti, komunitní činnost aj.).
- **Osobní demokratické hodnoty** – hodnoty důležité pro jednotlivce v rámci jeho životního příběhu, avšak respektované lidmi okolo (např. touha po participaci, patriotismus /nikoli nacionalismus/), projevování názorů, víry, sexuální orientace apod. bez obavy z perzekuce či ostrakizace). Osobní demokratické hodnoty však nemohou být vnímány jako univerzální (tj. nemusí být zastávány všemi) v rámci demokratické společnosti (často např. rozpory ohledně víry či sexuální orientace).
- **Demokratická práva** – svoboda slova, právo shromažďovací, možnost svobodně podnikat, svobodná volba povolání, právo na vzdělání atd.

Různé typy práv a hodnot mohou být zaměňovány. Učitel by měl poukázat na rozdíly mezi právem (daným právním předpisem) a hodnotou (společensky sdílený pocit), avšak neměl by jedno stavět nad druhé. V demokratické společnosti jsou důležité nejen běžné hodnoty, ale i práva daná demokratickým právním řádem, která jsou pocitově stavěna na úroveň vnímaných hodnot. Důležité je sdílení těchto hodnot a práv napříč demokratickou společností a jejich všeobecné uznání.

REFLEXE

1. *Které otázky v rámci úvodního dotazníku tě překvapily/zaujaly a proč?*
2. *Na které otázky nebylo jednoduché odpovědět a proč?*

3. *Můžeš o sobě podle svých odpovědí v dotazníku říci, že patříš mezi demokraty?*
4. *Co bylo při skupinové práci nejtěžší?*
5. *Jakým způsobem vaše skupina dospěla ke splnění zadání? Panovala ve vaší skupině názorová shoda?*
6. *Považuješ názorovou rozmanitost pro demokracii za prospěšnou, či spíše škodlivou a proč?*
7. *Na základě toho, co ses v této hodině dozvěděl/a, vysvětli, co jsou to demokratické hodnoty.*

Domácí příprava (45 min)

Žáci dostanou na domácí přípravu zadáno studium [tiskových zpráv CVVM](#), které prezentují výsledky každoročního výzkumu zaměřeného na otázky související s demokratickými hodnotami a postoji, jež jsou zároveň součástí žáky vyplněného dotazníku z první vyučovací hodiny. Žáci by si měli projít grafy zveřejněné CVVM a zamyslet se nad výsledky, které reprezentují celou českou společnost. Cílem úkolu je pobídnout žáky ke kritickému přemýšlení nad tím, co vyplnili v sociologickém dotazníku a ke které skupině (dle grafů CVVM) zřejmě patří. Žáci v tuto chvíli zatím neznají (nebo ne zcela) výstupy za celou jejich třídu, musejí se proto zamýšlet sami nad sebou, případně diskutovat se spolužáky. Sekundárním cílem je seznámit žáky s grafickou prezentací dat ze sociologických šetření, se kterou se budou setkávat v dalším životě demokratického občana. Žáci postupují dle instrukcí v pracovním sešitě a odpovídají písemně na následující otázky:

1. *Mají Češi zájem o politiku? Jakým způsobem se do politického dění zapojují?*
2. *Důvěřují Češi ústavním institucím a politikům? Vůči kterým institucím panuje největší důvěra? Proč?*
3. *Vidíte nějaké spojení mezi grafy CVVM / pokládanými otázkami a problematikou demokratických hodnot? Jakou?*

Pozn.: Je vhodné počítat i s variantou, že domácí příprava žáků bude nedostatečná. V případě, že tuto skutečnost lze předvídat, je možné zařadit aktivitu do klasické výuky.

V rámci přípravy na druhou vyučovací hodinu si učitel v mobilní aplikaci přidružené k webové platformě prochází výstupy žáky vyplněného sociologického dotazníku, vybírá výstupy z otázek, které buď zapadají do běžného konceptu výuky, jsou obsahově zajímavé v kontextu dané třídy nebo se jedná o zajímavé výsledky (například se výrazně liší od hodnot celé společnosti nebo všech ostatních žáků). Délka celé aktivity je závislá na výběru otázek a délce diskuse. Při přípravě je třeba počítat s cca pěti minutami na jeden výstup (uvedení problému učitelem, položení otázky do pléna, diskuse), proto se doporučuje zahrnout do diskuse maximálně osm výstupních grafů. Otázky jsou pokládány v blocích, které lze prezentovat společně (viz [Metodický materiál pro učitele –práce s výsledky dotazníku blok 1](#)). Tímto způsobem je možné projít v rámci jedné vyučovací hodiny všechny položené otázky a jejich grafické výstupy. U vhodných výstupů zahrnutých do prezentace pro žáky si učitel připravuje otázky k otevření diskuse.

Druhá hodina (45 min)

Cílem druhé hodiny je konfrontovat žáky s jejich vlastními postoji a hodnotami vyjádřenými ve vyplněném dotazníku a postavit je do kontrastu s hodnotami a postoji zastávanými celou populací ČR, případně jejich vrstevníky ve věkové skupině (15–18 let). Pokud žáci dostanou možnost v diskusi obhajovat své postoje (často velmi kritické), zjistí, že na některé věci je nutné podívat se z jiného úhlu pohledu. Výsledkem je posílení schopnosti kritického myšlení a do budoucna příklon k demokratickým hodnotám a postojům. Dát žákům důvod k přemýšlení je také základem pro další navazující témata.

Kompetence

V druhé části hodiny žáci porovnávají své názory a postoje s výsledky sociologického šetření prováděného na vzorku celé populace. Opět je rozvíjena kompetence komunikativní, občanská a řešení

problémů. V následné diskusi je rozvíjena kompetence komunikativní. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence občanská a komunikativní.

EVOKACE

1. Třída se vrací k vybraným grafům z tiskové zprávy CVVM (viz pracovní sešit), které se věnují názorům české veřejnosti na fungování demokracie. Žáci mají za úkol ve dvojicích vymyslet krátký text tiskové zprávy, která bude reflektovat výsledky výzkumného šetření zobrazené v grafech. Textová zpráva bude obsahovat vhodný nadpis a bude v rozsahu devíti vět. Bude se jednat o jakési shrnutí. Následně vyučující vybere několik dvojic, které svou zprávu prezentují před ostatními.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Učitel prezentuje před třídou výsledky výzkumu, který proběhl na začátku první hodiny (postup, jak zpracovat výsledky výzkumu, například do powerpointové prezentace, je zahrnut v dokumentu [Návod pro práci s webovou aplikací](#)). Výstupy by měly obsahovat odpovědi celé společnosti ČR (resp. pro věkovou kategorii 19 let a více) a data pro věkovou kategorii 15–18 let, která kopíruje názory předpokládaných vrstevníků žáků, a data pro danou třídu. Každá otázka je spojena s určitým tématem, které je vhodné rozvést v rámci diskuse s žáky. Učitel otevírá diskusi a moderuje ji, nebo diskusi udržuje v chodu pokládáním dodatečných otázek (dle schopností a ochoty žáků vést věcnou diskusi). Řada otázek je koncipována tak, aby ji bylo možné přivést ad absurdum. V současných studiích zabývajících se demokratickými hodnotami se objevuje teze, že častý velmi kritický postoj (nejen) žáků je způsoben buď nepochopením mechanismu (např. fungování Evropské unie, mechanismy rozhodování apod.), nebo neschopností domyslet důsledky takového rozhodnutí. Přivede-li učitel otázku ad absurdum, donutí žáky zamýšlet se hlouběji nad důsledky rozhodnutí, které v dotazníku, často bezmyšlenkovitě, podpoří. Celý proces vede k posílení kritického myšlení i v dalších situacích (žáci zjistí, že je třeba se nad vším kriticky zamýšlet, zda nemůže dané rozhodnutí spíše uškodit, zda je reálně proveditelné, jak by život vypadal, kdyby se odebralo některé z demokratických práv apod.) a v delším časovém horizontu k příklonu k demokratickým hodnotám a postojům, případně k jejich hlubšímu ukotvení v osobním hodnotovém žebříčku. Způsob vedení diskuse a přehled možných otázek lze nalézt v samostatném dokumentu [Metodický materiál pro učitele –práce s výsledky dotazníku blok 1](#).

REFLEXE

3. Po skončení diskuse žáci písemně pomocí metody volného psaní odpoví na jednu z otázek uvedených níže. Pravidla pro volné psaní vis [Metodické doporučení aneb jaké metody se ve výuce osvědčily](#).
  - *Myslíte si, že vaše mladá generace je více nakloněna demokracii, nebo ne? Jak byste zdůvodnili rozdíly mezi mladší a starší generací českých občanů v pohledu na demokracii?*
  - *Myslíte si, že je třeba podporovat demokracii v České republice? Pokud ne, proč?*

Teorie k tématu:

Doporučujeme díla autorů antických (Platón a Aristotelés), novověkých (James Stewart Mill, Jean-Jacques Rousseau aj.) a díla Jamese Madisona nebo Alexandera Hamiltona, ze kterých pocházejí dodnes uznávané hodnoty a postoje demokratické společnosti, které jsou inkorporovány v národních dokumentech včetně Ústavy ČR i v dokumentech mezinárodních (Listina základních práv a svobod, Charta OSN ad.). Aktivita staví na teorii občanského vzdělávání (výchova k demokracii, politická participace atd.).

Zdroje a materiály k tématu

Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Tiskové zprávy z výzkumu Naše společnost* [online]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz>.

Člověk v tísní. *Jeden svět na školách – Průzkumy a šetření* [online]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/pruzkumy-a-setreni>.

Dahl, Robert. 2001. *O demokracii*. Praha: Portál. ISBN 8071784222.

Held, David. 2006. *Models of Democracy*. Stanford: Stanford University Press. ISBN 9780804754729.

Informační centrum OSN v Praze. *Charta Organizace spojených národů* [online]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/Charta-OSN-2019.pdf>.

Listina základních práv a svobod [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

Mill, John Stewart. 2020. *O svobodě myšlení a slova*. Praha: Institute H21. ISBN 978-80-907820-0-6.

Pavel Rychetský: *Demokracie a hodnoty dnes, 2019* [video]. Český rozhlas. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/pavel-rychetsky-demokracie-a-hodnoty-dnes-8107734>.

Sartori, Giovanni. 1993. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa. ISBN 80-7115-049-5.

Ústava České republiky [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

3.2 Metodický blok č. 2: Demokracie a její podoby, 2 x 45 min

Anotace metodického bloku

Cílem tematického bloku je seznámit žáky s podobami demokracie, jejich klíčovými atributy a vývojovými stadii. Žáci budou schopni identifikovat kladné a záporné stránky přímé a nepřímé demokracie, rozlišit fungování parlamentních, prezidentských a poloprezidentských forem demokracie nebo popsat hlavní výhody a přínosy demokratické formy vlády.

Materiály, pomůcky, potřebná technika

- Dataprojektor, internetové připojení, obálka na odevzdané hlasovací lístky k referendu, příp. krabice s otvorem.
- [PPT Demokracie a její podoby žáci blok 2](#) (příloha č. 3); [PPT Demokracie a její podoby pro učitele blok 2](#) (příloha č. 4); [Demokracie a její podoby-přednáška blok 2](#) (příloha č. N4); [Demokracie a její podoby – souhrnný test blok 2](#) (příloha č. 5).

Podrobně rozpracovaný obsah

Samotné výuce předchází teoretická příprava učitele s využitím materiálu [Demokracie a její podoby-přednáška blok 2 společny zaklad](#). V rámci přípravy se dále pracuje s powerpointovou prezentací [PPT Demokracie a její podoby pro učitele blok 2](#), v níž jsou jednotlivé snímky žákovské verze ([PPT Demokracie a její podoby žáci blok 2](#)) doplněny vysvětlujícím komentářem vyučujícího.

První hodina (45 min)

Cílem první hodiny je seznámit žáky s pojetím a podobami demokracie a jejího vývoje. Žáci budou mít možnost sami formulovat definici demokracie a v rámci simulace referenda poznají výhody a nevýhody přímé demokracie.

Kompetence

V úvodní části hodiny (evokaci) se žáci zamýšlejí nad významem a definicí demokracie a jejími hodnotami i podobou. Žáci rozvíjejí kompetenci komunikativní a kompetenci k řešení problémů. Ve fázi uvědomění si významu dochází ke shrnutí a třídění odpovědí a poznatků, přičemž se rozvíjí kompetence k učení. Prostřednictvím simulace referenda si žáci uvědomí, jak funguje referendum a jak se jednotlivci mohou podílet na realizaci přímé demokracie. Dochází k rozvíjení kompetence občanské, v následné diskusi je rozvíjena kompetence komunikativní, během diskusní pavučiny žáci pracují ve skupinách, sdělují si své názory, hledají argumenty a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence občanská a komunikativní. Žáci mají prostor znovu se zamyslet nad otázkou referenda a přehodnotit své postoje.

Struktura hodiny

EVOKACE

1. Na úvod první hodiny budou žáci odpovídat na otázky, co je podle nich demokracie a jaké jsou její základní hodnoty. Samostatně nebo ve dvojicích odpovídají na první dvě otázky: **1. Co je to demokracie a jaké jsou její základní hodnoty? 2. Jaké jsou její podoby?**

Následně učitel spolu s žáky shrne odpovědi na tabuli. Odpovědi mohou být logicky rozčleněny do jednotlivých kategorií:

- a) práva a svobody (svoboda slova, tisku atd.)
- b) instituce (parlament ad.)
- c) procesy (volby, referendum ad.)

Učitel může případně na tabuli doplnit další chybějící základní rysy, které patří buď mezi základní definice (ideální) demokracie, nebo se týkají institucí moderní demokracie (viz. [Demokracie a její podoby-přednáška blok 2 společny zaklad](#)).

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Následuje výklad učitele s použitím powerpointové prezentace [PPT Demokracie a její podoby žáci blok 2](#)– snímky 1–11. Žáci si mohou dělat stručný zápis do sešitu. Během celé prezentace se učitel i žáci soustředí na dvě základní otázky: **Co je to demokracie a jak se vyvíjela? Jak se dospělo k tomu, že liberální demokracie je nejlepší formou vlády?**

3. Následně proběhne simulace **referenda** s navrženou otázkou: **Je demokracie nejlepším způsobem vlády a je lepší než jiné formy vlády?** Žáci hlasují (pomocí hlasovacího lístku každý sám za sebe bez konzultace s ostatními), hlasy odevzdávají na určené místo – mohou využít obálku, případně krabici, která má představovat volební urnu. Učitel by měl být také připraven na možnost, že někteří žáci odmítnou zúčastnit se referenda – mohou se odvolávat na svobodné hlasovací právo. Tyto žáky je možné zapojit do role „kontrolora“ hlasování, případně sčítacích komisařů či kontroly výsledků. Učitel určí sčítací komisaře pro sčítání hlasů a kontrolu výsledků. Na závěr proběhne vyhlášení výsledku referenda. Na základě proběhlého referenda žáci společně s učitelem vyvodí definici, podstatu referenda, základní znaky, podobu a jak a kdy probíhá referendum. Nemusí se vracet k samotné otázce, ale naopak se snaží definovat výhody a úskalí referenda jako formy přímé demokracie.

Alternativně může proběhnout i diskuse nad samotnou otázkou referenda. V případě, že učitel zvolí tuto variantu, je možné použít metodu diskusní pavučiny. Žáci se rozdělí do skupinek zhruba po pěti (dobrovolně nebo na základě náhodného výběru). Polovině žáků (2–3 skupinám) učitel přidělí odpověď ANO, druhé polovině odpověď NE. Žáci v jednotlivých skupinách hledají a formulují argumenty, které by podpořily jejich odpověď na otázku referenda. Ve společné třídní diskusi dochází k postupnému prezentování argumentů jednotlivých skupin. Zástupci skupin ANO a NE se postupně střídají v prezentaci svých názorů, argumentů. Argumenty je možné zapisovat na tabuli.

REFLEXE

4. Po skončení diskuse může proběhnout interní reflexe vlastního názoru – žáci mohou po vyslechnutí relevantních argumentů hlasovat znova a ověřit tak, zda se jejich názor změnil, či nikoliv (učitel může pouze zjišťovat, jestli žáci změnili názor, případně se mohou žáci vyjádřit konkrétně k dané otázce referenda).

Reflexe: Různé podoby reflexe – je možné se zaměřit na reflexi zaměřenou na poznatky, postoje, hodnocení skupinové práce, hodnocení hodiny, části hodiny. Reflexi lze realizovat písemně, ústně, může mít podobu otázek (1–4), nedokončených vět (5–7), pomocí polohy rukou či prstů na ruce, smajlíků (8).

1. *Co ses dnes dověděl/a nového/zajímavého?*
2. *Které informace, myšlenky, argumenty tě překvapily/zaujaly?*
3. *Změnil se v průběhu dnešní hodiny tvůj názor na demokracii?*
4. *Co způsobilo změnu tvého názoru?*
5. *Při skupinové práci (hledání argumentů) byl největší problém v .....*

6. Při skupinové práci jsem přispěl/a k vyřešení úkolu, zadání, tím, že jsem .....
7. Nejvíce mě zaujala / se mi líbila část hodiny .....
8. Zhodnoť dnešní hodinu pomocí prstů, polohy ruky.

Učitel se k tématu referenda vrátí i ve druhé hodině, proto může nechat hlubší diskusi nad výhodami a nevýhodami této formy přímé demokracie na později.

Druhá hodina (45 min)

Cílem druhé hodiny je upevnit u žáků znalosti o podobách a formách demokracie, blíže seznámit žáky s podstatou referenda jako formy přímé demokracie a s jeho úskalími, nevýhodami, ale zejména výhodami demokracie. Získané znalosti jsou základem pro navazující tematický celek *Problémy a nepřátelé demokracie*.

Kompetence

V úvodní části druhé hodiny žáci evokují své poznatky a znalosti o referendu. Žáci rozvíjejí kompetenci k učení, která je uplatňována i ve výkladové části hodiny. V následné diskusi je rozvíjena kompetence komunikativní. Během skupinové práce si žáci sdělují své názory, hledají argumenty a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence občanská a komunikativní. Žáci mají prostor se znovu zamyslet nad výhodami a nevýhodami demokracie.

EVOKACE

1. V úvodní části hodiny učitel pomocí řízeného rozhovoru zjišťuje, co žáci si vybaví/ví o demokracii, referendu.

Návrh otázek pro řízený rozhovor:

1. Jak bys vysvětlil/a pojem demokracie?
2. Jak se demokracie vyvíjela?
3. Na jakém principu funguje referendum?
4. Kdy v naší zemi proběhlo celostátní referendum?
5. Dokážeš popsat podstatu referenda?

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Následuje výklad učitele s použitím powerpointové prezentace [PPT Democracie a její podoby žáci blok 2](#) – snímky 12–20, od části popisující referendum a další podoby demokracie (parlamentní, prezidentská, poloprezidentská). Pozornost je věnována také úskalím referenda (viz [Democracie a její podoby-přednáška blok 2 společny zaklad](#)), a to zejména následujícím oblastem prostřednictvím výkladu či řízeného rozhovoru:

- znění otázky;
- technická náročnost;
- otázka informovanosti.

Závěr frontální výuky se zaměří nejen na nevýhody zastupitelské demokracie, ale především na výčet důvodů, proč je demokracie nejlepším způsobem vlády. Výklad lze doplnit shrnujícím videem z Youtube, na které je odkazováno v powerpointové prezentaci (v délce 3 min).

3. Skupinová práce – žáci vytvoří skupiny po 4–5 členech. Společně se zamyslí nad otázkou: **Jaké přináší demokracie konkrétní výhody?** Následuje prezentace odpovědí před třídou. Odpovědi jednotlivých skupin je možné zapisovat na tabuli. Mohou sloužit jako podklad k diskusi, shrnutí.

Rozšíření: jednotlivým skupinám je možné rozdat jednu očíslovanou část textu – viz [Demokracie a její podoby-přednáška blok 2 společny zaklad](#) – kapitola *Výhody demokracie (Robert Dahl)*. Žáci si přečtou text a shrnou nejdůležitější informace, případně vysvětlí spolužákům podstatu dané výhody. Následuje prezentace skupinové práce, diskuse.

Variace: Místo skupinové práce může proběhnout samostatná práce žáků, v rámci, které žák odpovídá na otázku: **Jaké přináší demokracie konkrétní výhody?** Je vhodné, aby si žák své odpovědi zaznamenával písemně. Následuje prezentace odpovědí před třídou.

REFLEXE

Doplňujícím prvkem v závěru hodiny je použití testu sloužícího k ověření získaných znalostí, který má podobu kvízu a analytické práce s textem (viz [Demokracie a její podoby – souhrnný test blok 2](#))

1. Změnil se v průběhu dnešní hodiny tvůj názor na výhody demokracie?
2. Která informace, myšlenka tě zaujala/překvapila?
3. Které informaci, myšlenku jsi nerozuměl? Potřebuješ ji vysvětlit?
4. Co ti dělalo největší problém při práci s textem / vyplňování testu?
5. Jak se ti pracovalo ve skupině?
6. Zhodnot' zapojení jednotlivých členů při skupinové práci.

Teorie k tématu

Teorie antické demokracie; teorie klasické demokracie; teorie politických systémů podle G. Sartoriho.

Zdroje a materiály k tématu:

Dahl, Robert. 1995. *Demokracie a její kritici*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-85605-81-3.

Dahl, Robert. 2001. *O demokracii*. Praha: Portál. ISBN 9788071784227.

Dahl, Robert. 1998. Democracy [online]. *Encyclopedia Britannica*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/democracy/The-theory-of-democracy>.

Hloušek, Vít a Lubomír Kopeček. 2004. *Demokracie: Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Brno: Mezinárodní politologický ústav. ISBN 9788021042490.

Pehe, Jiří a Vojtěch Cepl. 2005. *O zastupitelské demokracii a referendu* [online]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/rozhovory/2005/o-zastupitelske-demokracii-a-referendu>.

Sartori, Giovanni. 2011. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 9788074190483.

3.3 Metodický blok č. 3: Problémy a nepřátelé demokracie, 2 x 45 min

Anotace metodického bloku

Smyslem tematické bloku je seznámit žáky s hlavními problémy, kterým moderní demokracie čelily v minulosti a se kterými se potýkají v současnosti. Pozornost bude zaměřena na nástup demokracie v moderní době a její největší nepřátele z vývojového hlediska. Z hlediska ideologií se výuka bude věnovat komunismu, fašismu a nacismu. V další části se pozornost zaměří na hlavní nové hrozby a výzvy, jimž demokracie čelí. Zde se mezi hlavní témata řadí terorismus, masová migrace a populismus.

Materiály, pomůcky, potřebná technika

- Dataprojektor, internetové připojení, lepicí papírky (flipchart), papíry formátu A3, případně flipchartové papíry, fixy/pastelky.
- [Problemy demokracie-prednaska blok 3](#) (příloha č. N5), [PPT Nepřatele demokracie blok 3](#) (příloha č. 6).

Struktura hodiny

Samotné výuce předchází teoretická příprava učitele s využitím materiálu [Problemy demokracie-prednaska blok 3](#).

První hodina (45 min)

Cílem první hodiny je navázat na poznatky o demokracii a jejích formách a nadefinovat největší hrozby, kterým demokracie čelila či nadále čelí. V rámci evokace se žáci zamýšlejí nad tím, co znamená nedemokratická vláda. Následně definují a poznávají nedemokratické režimy 20. století.

Kompetence

V úvodní části hodiny (evokaci) se žáci prostřednictvím brainstormingu zamýšlejí nad charakteristikou nedemokratické vlády a vytvářejí vlastní definice pojmu ideologie a diktatura. Žáci rozvíjejí kompetenci komunikativní, kompetenci k řešení problémů a kompetenci k učení, která je uplatňována i ve výkladové části hodiny, kde dochází ke shrnutí a třídění poznatků. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence komunikativní a kompetence k učení.

Struktura hodiny

EVOKACE

1. Pomocí brainstormingu se žáci zamýšlejí nad otázkami: **Co je to nedemokratická vláda? Co je to ideologie?**
Odpovědi je možné zapisovat na tabuli. Následně žáci napíší vlastní definici pojmů ideologie a diktatura. Následně si svou definici mohou porovnat s tím, co zazní v prezentaci.

Varianta:

V rámci evokace se zamýšlejí nad otázkou: **Co ohrožuje demokracii? S jakými problémy se může potýkat liberální demokracie?**

Svou odpověď napíše každý individuálně na lepicí papírek (stačí, aby žák nadefinoval jeden problém, který se mu zdá důležitý, ale klidně jich může být i více). Učitel mezitím naznačí na tabuli čáru – kontinuum od 1 do 5, přičemž 1 označuje nejmenší a 5 největší problém, který se s existencí a fungováním demokracie pojí. Žáci následně individuálně lepí své odpovědi k jednotlivým číslům na

kontinuu. Po umístění všech papírků může proběhnout diskuse, během níž se žáci zamýšlejí nad jednotlivými odpověďmi, problémy, ale i nad tím, jakou váhu danému problému přiřkládají. Je možné provést změnu umístění papírků na přímce.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Výklad a řízený rozhovor s využitím powerpointové prezentace a videí (viz [PPT Nepratele demokracie blok 3](#)). Žáci budou aktivizováni tím, že budou z informací uvedených během výkladu potvrzovat, anebo vyvracet platnost jednotlivých tvrzení. U nepravdivých musí napsat správnou odpověď. Je vhodné nechat žáky, aby si otázky přečetli před zahájením samotné prezentace.

Otázky s řešením:

- a) *Sovětská ideologická propaganda byla založena na vítězství v májové bolševické revoluci. **NEPLATÍ***
- b) *Genocidu definuje Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocida OSN. **PLATÍ***
- c) *Genocida je vždy organizována a vykonávána hromadně, ne několika jedinci. **PLATÍ***
- d) *Pojem segregace znamená „zrovnoprávnění“. **NEPLATÍ***
- e) *Nedemokratická vláda je často spojena s ovládnutím médií a propojováním jednotlivých složek moci. **PLATÍ***
- f) *Typickým znakem nedemokratických režimů bývá tržní ekonomika. **NEPLATÍ***
- g) *Politická dráha Adolfa Hitlera je spojena s jeho stranou NSDAP, s níž už v roce 1923 jednoznačně zvítězil ve volbách. **NEPLATÍ***

REFLEXE

3. *Napište tři otevřené otázky, které se vztahují k tématu dnešní hodiny. Otázky mohou vycházet z „textu“ (výkladu/prezentace), případně mohou jít i za text.*
Žáci mohou psát otázky do sešitu, případně na samostatné proužky papíru. Na konci hodiny si je učitel vybere a následující hodinu je může použít při evokaci. Některé otázky mohou zaznít na konci hodiny v rámci shrnutí a reflexe. Žáci na ně budou odpovídat.

Druhá hodina (45 min)

Cílem druhé hodiny je prohloubit vědomosti o nedemokratických ideologiích a vládách a o tom, jakým současným hrozbám demokracie čelí. Důraz je kladen také na rozvoj komunikačních kompetencí při tvorbě prezentací ve skupině.

Kompetence

V úvodní části druhé hodiny žáci evokují své poznatky, znalosti o nedemokratických státních zřízeních. Žáci rozvíjejí kompetenci k učení a kompetence komunikativní. Během skupinové práce si žáci sdělují své názory, hledají argumenty, volí vhodné způsoby řešení zadaného úkolu a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence k učení, a to díky sebehodnocení skupinové práce, hodnocení práce spolužáků a pojmenování problémových oblastí.

EVOKACE

1. Vyučující se v rámci evokace vrací k získaným poznatkům z první hodiny a navozuje diskusi nad otázkou: ***Kdo byli největší nepřátelé demokracie, kteří následně také vládli nedemokraticky?***

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Skupinová práce žáků, kdy žáci zpracují téma ***Největší současné hrozby a výzvy pro demokracii*** a následně ho prezentují na tzv. plakátové konferenci. Žáci dostanou k dispozici flipchartový list papíru a fixy a mohou si zvolit způsob zpracování tématu: *myšlenková mapa, výukový plakát, komiks, grafický návrh propagačního plakátu* atd. Časový limit je 15 min.

Pozn.: Z ověřování je patrné, že žáci si volí intuitivně myšlenkovou mapu, a to často i bez toho, že by měli s její tvorbou předešlou zkušenost. Nicméně je na zvážení učitele, zda některé z technik žákům blíže vysvětlí.

Následuje prezentace jednotlivých projektů prostřednictvím tzv. plakátové konference. Žáci své plakáty rozmístí po třídě. Jeden ze dvojice zůstává na místě u svého plakátu, druhý člen týmu si prohlíží ostatní projekty, pročítá si je, pokládá prezentujícím otázky. Může si dělat poznámky z pozorování a rozhovoru. Všimá si formy projektu, obsahové stránky, případně i chyb, které zaznamenal, a v neposlední řadě schopnosti prezentujícího odpovídat na případné otázky. Členové týmu se po určitém čase vystřídají. Po skončení prohlídek prací žáci ve své skupině prodiskutují, co se při zhlédnutí ostatních projektů dozvěděli, nebo co je zaujalo v diskusi.

Pozn.: U početnějších skupin si členové týmu určí jednoho kmenového člena, který zůstane na pracovním místě, a členy rotující, kteří se rozptýlí do ostatních týmů. Ti podle časových možností mohou navštívit jen jeden tým, nebo naopak postupně všechny sousední týmy.

Vytvořené plakáty mohou posloužit jako podklad pro řízený rozhovor či diskusi vztahující se ke konkrétnímu obsahu plakátu.

Rozšíření:

- Následná diskuse probíhá za pomoci metody akvária, kdy vyučující rozdělí skupiny na pozorovatele a diskutující. Pedagog do diskuse může vstupovat v pozici ďáblova advokáta, aby poukázal na banalitu zla a rychlost možného zhroucení demokratického režimu. Například: *chudoba státu je častá překážka a výzva pro rozvoj demokracie, je však dobré a obhajitelné pro ekonomický, a tím i demokratický rozvoj přímé ničení přírodních zdrojů? Může bohatý ropný stát, který nepožaduje např. placení daní, krádit vlastním občanům jejich základní lidská práva (Brunej či Saudská Arábie)?*
- Na konci hodiny je možné zadat žákům krátký kvíz, pomocí něhož dochází ke shrnutí získaných vědomostí.

1) Označte formy vlády, které dle Aristotela neusilují o prospěch obce (společnosti):

- a) monarchie
- b) oligarchie
- c) demokracie
- d) aristokracie

2) O Platónových a Aristotelových názorech na systémy vládnutí lze říci:

- a) Oba patřili k zakladatelům a obhájčům demokracie.
- b) Usilovali o vytvoření zastupitelské demokracie.

- c) Oba byli tvrdými kritiky demokracie.
- d) Společně sepsali první demokratickou ústavu.

3) Označte znaky, projevy, rysy fašismu:

- a) Vznikl v meziválečném Německu.
- b) Jedinec je bezcenný, základním cílem je stát a jeho síla.
- c) Velmi těsně navazuje na myšlenky Velké francouzské revoluce.
- d) Rasová otázka pro něj nebyla zásadní.
- e) Klíčovou roli má osoba Benita Mussoliniho.

4) Označte znaky, projevy, rysy nacismu:

- a) Je primárně založen na důležitosti rasových otázek a nadřazenosti rasy árijské nad ostatními.
- b) Všechny národy jsou si rovny a tuto rovnost je třeba aktivně chránit.
- c) Mezi silné a vyvolené národy patří také Poláci a národ český.
- d) Prosazuje extrémní antisemitismus.
- e) Vznikl a rozvíjel se v Itálii po první světové válce.

5) Označte znaky, projevy, rysy sovětského socialismu:

- a) Od svých počátků je propojen se silným antisemitismem.
- b) Sovětská ideologická propaganda byla vypracována samotným Karlem Marxem.
- c) Byl vybudován V. I. Leninem a poté J. V. Stalinem.
- d) Využívá krutých praktik k odstraňování nepřátel systému.
- e) Prezentuje svou činnost jako cestu k vytvoření rovnosti (a spravedlnosti) ve společnosti.

6) Význam pojmu *genocida* v sobě nezahrnuje:

- a) laboratorní manipulace s lidským genomem
- b) uměle zinscenované politické procesy ve 30. letech v Sovětském svazu
- c) zločiny proti lidskosti
- d) úmyslné a systematické zničení etnické, rasové, náboženské nebo národnostní skupiny

Řešení: 1) B, C; 2) C; 3) B, D, E; 4) A, D; 5) C, D, E; 6) A, B

REFLEXE

- *Dověděl/a ses nějaké skutečnosti, které tě zaujaly/překvapily?*
- *Který jev ohrožující demokracii považuješ za nejzásadnější a proč?*
- *Jakou formu zpracování vaše skupina zvolila a proč?*
- *Co bylo pro tebe / celou skupinu nejtěžší?*
- *Která témata se v projektech objevovala, případně opakovala?*
- *Jaké chyby se v projektech vyskytovaly?*
- *Která prezentace skupiny a vytvořený plakát tě nejvíce zaujaly a proč?*

Teorie k tématu

Teorie nedemokratických režimů, teorie fází genocidy dle Gregoryho Stantona.

Použité zdroje:

Balík, Stanislav a Michal Kubát. 2012. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. Praha: Dokořán. ISBN 9788073632663.

Dahl, Robert. 1995. *Demokracie a její kritici*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 8085605813.

Dahl, Robert. 2001. *O demokracii*. Praha: Portál. ISBN 8071784222.

Hloušek, Vít a Lubomír Kopeček. 2004. *Demokracie: Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Brno: Mezinárodní politologický ústav. ISBN 8021031956.

Nekola, Martin. 2015. *Krvavé století*. Praha: Naše vojsko. ISBN 9788020615688.

Sartori, Giovanni. 1993. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa. ISBN 80-7115-049-5.

Stanton, Gregory H. 1996. *The 8 Stages of Genocide. Classification Symbolization Dehumanization Organization Polarization Preparation Extermination Denial* [online]. Genocide Watch. Dostupné z: <http://genocidewatch.net/2013/03/14/the-8-stages-of-genocide>.

3.4 Metodický blok č. 4: Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu, 3 x 45 min

Anotace metodického bloku

V rámci tematického bloku budou žáci konfrontováni s otázkou, nakolik mohou moderní metody politického marketingu přispívat k efektivnější komunikaci populistů s veřejností v současných evropských demokraciích. Žáci se seznámí s charakteristickými rysy populismu a s tím, jak se projevuje v politice (praktické příklady), dále se základními znaky populistického stylu a populistické komunikace. Pozornost bude věnována také tomu, jaké možné hrozby jsou spojovány s posilováním populismu v demokracii.

Materiály, pomůcky, potřebná technika

- Dataprojektor, počítač.
- [Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu-prednaka-blok 4](#) (příloha č. N6); [ppt Hrozby populismu blok 4](#) (příloha č. 7); [Populismus Audiovizualni spoty](#) (příloha č. N7).

Struktura hodiny

Samotné výuce předchází teoretická příprava učitele s využitím [Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu-prednaka-blok 4](#). Z přednáškového textu je vytvořena powerpointová prezentace [ppt Hrozby populismu blok 4](#).

První hodina (45 min)

Cílem první hodiny je zjistit, jaké představy mají žáci spojené s tématem populismu a politického marketingu. Na konkrétních příkladech audiovizuálních materiálů (předvolebních spotů) žáci vyhledávají příklady populismu v politické praxi, kriticky přistupují k danému mediálnímu sdělení a popisují znaky populismu a populistické rétoriky.

Kompetence

V úvodní části hodiny (evokaci) žáci prostřednictvím řízeného rozhovoru vyjadřují svoje představy a asociace spojené s tématem populismu. U žáků je rozvíjena zejména kompetence občanská a kompetence komunikativní. V následující části hodiny se na konkrétních příkladech zamýšlejí nad podobou mediálního sdělení předvolebních spotů, v následné diskusi sdělují své názory, hledají argumenty a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů. V rámci reflexe je u žáků rozvíjena především kompetence komunikativní a kompetence k učení a občanská, a to díky vytváření vlastní definice populismu.

Struktura hodiny

EVOKACE

1. Vyučující provede krátkou evokaci k tématu metodou řízeného rozhovoru. Cílem je zjistit, jaké jsou počáteční představy a asociace spojené s tématem populismu a politického marketingu. Žáci odpovídají na otázky:
  - Co si představujete pod pojmem populismus? Jak byste populismus charakterizovali?
  - Uveďte příklady politického populismu (historické či současné).

- Co si představujete pod pojmem politický marketing?
- Jaké má podle vás cíle?
- Existuje podle vás nějaký vztah mezi populismem a politickým marketingem? Jaký?

Vyučující může vybrat jenom některé otázky v návaznosti na své časové možnosti.

Po ukončení aktivity žáci veřejně hlasují (zvednutím ruky) o otázce: **Považujete populismus za možnou hrozbu pro fungování demokracie?** Výsledek si vyučující poznačí. Následně vyzve několik žáků z každé skupiny, aby své hlasování argumentačně obhájili. Stejně hlasování může provést vyučující i na konci celého tematického bloku a vyhodnotí, zda došlo k posunu ve vnímání hrozby populismu pro fungování demokracie.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Vyučující zadá úkoly týkající se audiovizuálních spotů. Z uložených videospotů (viz [Populismus Audiovizualní spoty](#)) vybere 3–4 spoty, které žákům promítne. Nechá jim čas na individuální vypracování úkolu. Následně zahájí řízenou skupinovou diskusi týkající se vnímání spotů a zaznamená, jak spoty žáci seřadili.

Úkol pro žáky:

Zhlédněte audiovizuální spoty a do tabulky zaznamenejte:

- a. Zda je spot svým celkovým charakterem populistický či nikoliv (ANO/NE – krátce zdůvodněte).
- b. Zkuste najít a uvést konkrétní příklady populistické rétoriky/stylu/komunikace, použité v daném spotu (např. použitá témata, slova, jazyk apod.).
- c. Popište, jaké emoce/pocity ve vás spot vyvolal.
- d. Srovnajte rozdíly v celkové míře využití populismu v jednotlivých videích, seřadte je od nejpoulištějšího (1) po nejméně populistický (4) a stručně zdůvodněte svůj výběr.

REFLEXE

3. Na konci hodiny se žáci sami pokusí napsat definici populismu. S definicí se bude pracovat i v následující hodině, proto v rámci domácí přípravy požádá vyučující žáky, aby mj. reflektovali svoji definici se „slovníkovým heslem“, které najdou např. na internetu. Žáci odpovídají na zadání: Na základě informací získaných v dnešní hodině vytvořte a napište v několika větách *definici populismu*.
4. Na závěr hodiny vyučující rozdělí žáky do skupin po 3–5 členech. Je zadán domácí týmový úkol, jehož zpracování a následné prezentování žáky je náplní nadcházejících vyučovacích hodin. Na začátku následující hodiny budou také žáci prezentovat své definice populismu a budou je porovnávat s definicemi uvedenými ve slovníku.

Domácí příprava (45 min)

Třída se rozdělí do 3–5členných skupin (v případě velkých tříd je nutné zvětšit počet členů, a tím optimalizovat počet prezentací). Každá skupina má za úkol vyhledat příklady populistických materiálů/hesel z české politiky či ze zahraničí. Může se jednat o video, volební plakát, billboard či text z médií. Žáci vytvoří powerpointovou prezentaci, pomocí které prezentují svoje zjištění. Dle počtu prezentací je nutné přizpůsobit časový limit. Prezentace by ale neměly překročit limit 10 minut. Je dobré upozornit žáky, že pro hodnocení jsou nastaveny následující pravidla:

(přesné znění ze žakovské části)

Při tvorbě prezentace myslíte na to, že časový limit je maximálně 10 minut. Dodržení časového limitu je součástí celkového hodnocení prezentace. Myslete na to, že vaše vystoupení bude hodnoceno vašimi spolužáky jak z obsahové, tak formální stránky. Tvorbu prezentace i samotné prezentování nenechávejte na jednom členu týmu, ale podle zájmů či dovedností si úkoly rozdělte. Hodnotící kritéria jsou:

- a) věcnost (např. obsah se vztahuje k tématu, přináší podstatné a nové informace);
- b) srozumitelnost (např. jasná struktura, přehlednost, logická provázanost);
- c) forma prezentace (např. podoba, styl prezentace, přednes);
- d) týmová spolupráce (např. zapojení jednotlivých členů, jejich schopnost reagovat na doplňující otázky).

V prezentaci mají žáci za úkol zdůvodnit svůj výběr (zmínit příklady populistické rétoriky či stylu komunikace použité v rámci vybraného materiálu apod.). Zároveň by se tam měly objevit odpovědi na některé z následujících otázek:

- Objevují se v materiálu emoce (jaké)?
- Jaký jazyk politik používal? Objevily se v materiálu expresivní výrazy?
- Vymezuje se materiál útočně (negativně) vůči ostatním politikům? Jak?
- Obrací se politik na lid a tvrdí, že bude jednat v jeho zájmu na rozdíl od politiků, kteří selhali?
- Je v materiálu využita emoce strachu či hněvu?
- Útočí politik na tradiční média?
- Jaké nebezpečí je v materiálu zmíněno?
- Pro srovnání vyberte alespoň jeden příklad politického hesla či plakátu, který nepovažujete za populistický (výběr rovněž zdůvodněte).

Žáci jsou vyzváni, aby prezentaci zaslali vyučujícímu (a také uložili na přenosný USB flash disk).

Pozn.: Je vhodné počítat i s variantou, že domácí příprava žáků bude nedostatečná nebo prezentaci vůbec nevytvoří. V případě, že tuto skutečnost lze předvídat, je možné zařadit aktivitu do klasické výuky. Vyučující sám vybere ukázky předvolebních plakátů (může použít i ty z pracovního sešitu), předvolební spot, který nebyl použit v první hodině, nebo text v novinách (může jít např. o předvolební noviny) a nechá žáky ve skupinách odpovídat na výše uvedené otázky. Následně proběhne řízená diskuse.

Druhá a třetí hodina (2 x 45 min)

Cílem druhé hodiny je prohloubit vědomosti žáků o základních rysech politického populismu, tak aby oni sami rozpoznali znaky populistického stylu a komunikace v politice. Žáci budou schopni popsat, v čem mohou spočívat rizika narůstajícího populismu pro demokratickou společnost, a charakterizovat smysl využívání politického marketingu. Velká pozornost je v tomto bloku věnována rozvoji prezentačních dovedností a komunikačních kompetencí.

Pozn.: Ideální variantou je spojit druhou a třetí hodinu do jednoho 90minutového bloku, takže nebude nutné přerušit prezentace žáků. Dojde takto rovněž k efektivnější a spravedlivější evaluaci prezentačních dovedností žáků.

Kompetence

V úvodní části hodiny (evokaci) žáci evokují své poznatky, znalosti o populismu. Žáci rozvíjejí kompetenci k učení. Během domácí skupinové přípravy v podobě tvorby powerpointové prezentace a následné prezentace ve škole si žáci sdělují své názory, hledají argumenty, volí vhodné způsoby řešení zadaného úkolu a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence

občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence občanská a komunikativní, učení a sociální a personální. Žáci dle zadaných kritérií hodnotí prezentace jednotlivých skupin a prostřednictvím sebehodnocení reflektují své zapojení při tvorbě powerpointové prezentace.

EVOKACE

1. V úvodní části hodiny vyzve učitel žáky, aby prezentovali své definice populismu, které vytvořili v závěru předchozí hodiny. Pak pomocí výkladu a powerpointové prezentace [ppt Hrozby populismu blok 4](#) představí žákům existující definice populismu a charakteristik populistického stylu komunikace. Může proběhnout porovnání žákovských definic a definic uvedených učitelem, případně diskuse o tom, která ze žákovských definic se nejvíce přibližuje uvedené definici.

Definice populismu

- Populismus (z latinského výrazu *populus* – lid) je politický přístup spočívající ve snaze oslovit běžného člověka, který se domnívá, že vládnoucí skupiny nehájí či přehlíží jeho zájmy. Populismus využívá dva základní termíny – lid a elitu. Pomocí těchto označení dělí společnost na dvě stejnorodé části. Lid je charakterizován jako zcela dobrý a politika by měla být vyjádřením jeho obecné vůle. Elita je naopak inherentně zlá a zkorumpovaná. Elita sleduje jen své vlastní zájmy, nenaslouchá lidu a naopak jej připravuje o jeho práva. Pojem lid má v sobě zahrnovat obyčejné lidi, elita na druhou stranu představuje dosud vládnoucí vrstvu, kterou se populisté snaží zdiskreditovat, svrhnout a nastoupit na její místo, ale podle svého názoru v lepší podobě a na rozdíl od elity naslouchající lidu a jeho vůli. Přestože lid i elita mají stejné zájmy a hodnoty, liší se ve svých morálních zásadách. Lid i elita tak stojí proti sobě. ([Wikipedie](#))
- Populisty vystihuje tvrzení, že oni – a pouze oni – reprezentují to, čemu říkají skutečný lid nebo taky mlčící většina. Jinými slovy: nárokují si monopol na to, že zastupují lid a mluví za něj. To je rozhodující a má to pro demokracii dva škodlivé důsledky. Zaprvé – populističtí politici říkají, že ostatní uchazeči o moc jsou naprosto nelegitimní (že ti ostatní jsou prostě zkorumpovaní, že jsou to křiváci). A za druhé jde o vztah k lidem. U občanů, u minorit, kritiků, kteří nesdílejí jejich pohled na věci a politicky je nepodporují, populisté zpochybňují, jestli vůbec k lidu patří. Co je u populismu zásadní a nebezpečné pro demokracii, to je antipluralismus, tedy tendence vylučovat ostatní. (Müller 2021)
- Populismus je „ideologie, podle které je společnost rozdělená do dvou homogenních a protikladných skupin – „čistého lidu“ a „zkorumpovaných elit“. Politika by měla být odrazem vůle lidu. Populismus dále věří, že jak lid, tak elity jsou homogenní skupiny a sdílejí stejné zájmy. Rozdíl mezi oběma skupinami je morální: „čistí lidé“ versus „zkorumpované elity“. (Mudde 2019)

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Proběhne prezentace jednotlivých skupin žáků, přičemž vyučující si předem připraví zaslané materiály do počítače nebo na přenosný USB flash disk, aby je mohl v rámci vyučovací hodiny snadno spustit (spuštění spotů je vhodné si předem vyzkoušet). Dále si připraví pořadí prezentujících skupin. Členové skupiny se dohodnou na průběhu a formě prezentování, přičemž ideální je zapojení všech členů členové skupiny. Po skončení prezentací proběhne diskuse, která se bude soustředit na vyzdvížení rysů a charakteristik populistické komunikace u vybraných ukázek a bude vést k zopakování a utvrzení příkladů populismu. Vyučující si může rovněž pomoci otázkami, které dostali žáci v zadání domácího úkolu.

REFLEXE

V rámci reflexe se bude hodnotit skupinová práce při přípravě prezentace a samotný výkon skupin během prezentování.

Způsob hodnocení skupinové práce žáků

Skupinovou práci hodnotí učitel, skupiny i žáci sami. Učitel a skupina žáků hodnotí výkon známkou v rámci klasifikační stupnice 1–5. Žáci individuálně hodnotí práci ve skupině formou vyplnění sebehodnotícího formuláře.

Kritéria hodnocení skupinové práce

- věcnost (např. obsah se vztahuje se k tématu, přináší podstatné a nové informace);
- srozumitelnost (např. jasná struktura, přehlednost, logická provázanost);
- forma prezentace (např. podoba, styl prezentace, přednes);
- týmová spolupráce (např. zapojení jednotlivých členů, jejich schopnost reagovat na doplňující otázky).

Vyhodnocení

Žáci hodnotí jednotlivé oblasti známkou od 1 do 5 (podobně jak ve škole) anebo mohou použít symboly (✓ = OK, – = průměr, ✕ = podprůměr). Nakonec napíší slovní hodnocení, kde uvedou celkový dojem, příp. zdůvodnění svého hodnocení.

Na závěr se žáci zamyslí nad oblastí, která byla nejhůře hodnocena. Vyučující tak má možnost zjistit, kde jsou výkony žáků nejslabší a do budoucna se na ně více zaměřit.

Tabulka hodnocení týmové práce pro učitele a skupiny

	Věcnost	Srozumitelnost	Forma	Spolupráce	Celkové hodnocení (slovní)
Skupina č. 1					
Skupina č. 2					
Skupina č. 3					
Skupina č. 4					

Tabulka k sebehodnocení – práce ve skupině

Prosím zhodnoťte svoji práci ve skupině:

	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne
Zapojoval/a jsem se do práce skupiny aktivně.				
Přijal/a jsem roli v týmu, plnil/a jsem ji zodpovědně.				

Vstupoval/a jsem aktivně do plánování postupu práce ve skupině.				
Naslouchal/a jsem nápadům ostatních, jejich názorům.				
Vystupoval/a jsem jako týmový hráč, ne jako sólista.				
Dokázal/a jsem upozornit vhodným způsobem na to, pokud druhý člověk argumentoval nepřesně, nebo dokonce demagogicky.				
Dodržoval/a jsem pravidla diskuse.				

- Celkově svoji účast v týmu považuji za **přínosnou/nepřínosnou** (zakroužkuj) pro dosažení společného cíle.
- Pro příště bych v rámci skupinové práce chtěl/a zlepšit .....

Zdroje a materiály k tématu

Alvarová, Alexandra. 2017. *Průmysl lži. Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. Praha: Triton. ISBN 9788075534927.

Canovan, Margaret. 1981. *Populism*. London: Houghton Mifflin. ISBN 1594540969.

Kubát, Michal a Martin Mejstřík (eds.). 2016. *Populismus v časech krize*. Praha: Karolinum. ISBN 9788024634395.

Levitsky, Steven a Daniel Ziblatt. 2018. *Jak umírá demokracie?* Praha: Prostor. ISBN 9788072603947.

Lewis, Paul et al. 2019. „Revealed: the rise and rise of populist rhetoric.“ *Guardian*, 6. 3. 2019. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/series/the-new-populism>.

Mounk, Yascha. 2019. „Politolog: Jak poznáte populistu? Tváří se jako demokrat, stát ale rozkládá pěkně pomalu a zevnitř.“ *iRozhlas*, 14. 11. 2019. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/populismus-liberalni-demokracie-yascha-mounk_1911141925_zit.

Mounk, Yascha. 2019. *Lid versus demokracie. Proč je naše svoboda v ohrožení a jak ji zachránit?* Praha: Prostor. ISBN 9788072604203.

Mudde, Cas. 2003. *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press. ISBN 0719057930.

Mudde, Cas. 2019. „Expert na populismus: Krajní pravice je silnější, než kdy byla, ale my se tváříme, že je téměř poražena.“ *iRozhlas*, 29. 5. 2019. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nizozemsky-politolog-cas-mudde-populismus-krajni-pravice-evropska-unie-donald_1905291321_cha.

Müller, Jan-Werner. 2017. *Co je to populismus?* Praha: Dybbuk. ISBN 9788074381836.

Müller, Jan-Werner. 2021. „Profesor z Princetonu: Populisté věří, že pouze oni reprezentují lid, mají autoritářské tendence.“ *iRozhlas*, 21. 9. 2021. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/jan-werner-muller-populismus-populiste-demokracie-lid_2109211637_tzr.

Snyder, Timothy. 2017. *Tyranie*. Praha: Academia. ISBN 9788074328381.

Snyder, Timothy. 2019. *Cesta k nesvobodě*. Praha: Academia. ISBN 9788072604210.

Štědroň, Bohumír a kol. 2013. *Politika a politický marketing*. Praha: C. H. Beck. ISBN 9788074004483.

Tabery, Erik. 2017. *Opuštěná společnost. Česká cesta od Masaryka po Babiše*. Praha: Paseka. ISBN 9788074328497.

3.5 Metodický blok č. 5: Migrace v souvislostech, 3 x 45 min

Anotace metodického bloku

Smyslem tematického bloku je seznámit žáky s nejdůležitějšími pojmy spojenými s fenoménem migrace, historickými příklady migrace a jejich příčinami, migračními trasami a zeměmi původu migrujících osob. Součástí bloku je rovněž zasazení fenoménu migrace do prostředí České republiky.

Materiály, pomůcky, potřebná technika

- Dataprojektor, internetové připojení, flipchartové papíry (3 ks), tři barevné fixy;
- [Migrace v souvislostech prednaska blok 5](#) (příloha č. 8); [PPT Migrace blok 5](#) (příloha č. 9); [Migrace v souvislostech Pracovní listy blok 5](#) (příloha č. 10).

První hodina (45 min)

Cílem první hodiny je především seznámení s nejdůležitějšími pojmy spojenými s migrací. Žáci budou schopni pojmut základní kategorizaci migrujících osob a objasnit příčiny toho, proč se tyto osoby vydávají na cestu.

Kompetence

V úvodní části první hodiny (evokaci) žáci na základě zhlédnutého videa vyvozují téma bloku a zamýšlejí se nad definicí migrace. Žáci rozvíjejí kompetenci komunikativní a kompetenci k řešení problémů. Ve fázi uvědomění si významu dochází ke shrnutí a třídění poznatků, přičemž se rozvíjí kompetence k učení a kompetenci komunikativní. Prostřednictvím diskusního kontinua si žáci uvědomí, jaké faktory a skutečnosti mohou ovlivňovat jejich osobní rozhodnutí opustit svou vlast. Svá stanoviska následně prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence komunikativní a kompetence sociální a personální.

Struktura hodiny

EVOKACE

1. V úvodu hodiny pustí učitel žákům krátké video (součást powerpointové prezentace viz [PPT Migrace blok 5](#)), které zobrazuje nejčastější výjevy současné migrační krize. Video je záměrně podkresleno dramatickou hudbou a zobrazuje extrémní situace spojené se současnou migrační vlnou, tak aby vyvolalo v žácích emoce. Cílem tohoto videa je zaujmout žáky tak, aby byli ochotni v úvodu krátce diskutovat o tom, co viděli.
2. Po zhlédnutí videa pokládá v rámci řízeného rozhovoru učitel žákům otázky a následně vyvodí téma bloku/hodiny – **migrace**.
  - *Líbil/nelíbil se ti film a proč? Jaké emoce u tebe toto video vyvolalo? Čím byly vyvolány tyto emoce?*
  - *Kdo jsou lidé z videa?*
  - *Z jakých zemí tyto osoby pocházejí? Podle čeho tak usuzuješ?*
  - *Kde byly tyto záběry natočeny?*
  - *Proč a kam přicházejí?*
  - *Co mají lidé z videa společného?*
  - *Který společenský jev/fenomén je ve videu zobrazován?*

- Učitel vyzve žáky, aby se pokusili napsat definici pojmu migrace. Tuto definici mohou vypracovat samostatně, případně ve dvojici. Pak následuje prezentace odpovědí žáků.
- Následuje výklad učitele s využitím powerpointové prezentace ([PPT Migrace blok 5](#)) a porovnání definic studentů s definicí Mezinárodní organizace pro migraci (slide č. 3).

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

- Poté učitel položí žákům otázku: **Je migrace fenomén současnosti?** Žáci prezentují své názory, které podpoří vhodnými argumenty. Žáci mohou odpovídat individuálně v rámci řízeného rozhovoru, mohou pracovat ve dvojicích. Příčiny vedoucí k migraci je možné zapisovat na tabuli a pak porovnat se snímkem č. 5.
- Pokračuje výklad s využitím powerpointové prezentace od snímku č. 6 a řízený rozhovor na téma *Push a pull faktory (tj. tlaku a tahu)*. Žáci se zamýšlejí nad otázkami: **Jaké okolnosti nutí lidi odejít ze své země? Co je naopak láká migrovat do cílové země?**
- Diskusní kontinuum** – Žáci jsou požádáni, aby zaujali určité místo na pomyslné škále „zásadně souhlasím – zásadně nesouhlasím“. Svou pozici vyjádří tím, že se postaví ve třídě na místo, které odpovídá jejich názoru (žáci naprosto souhlasící budou na jedné straně učebny, naprosto nesouhlasící na druhé; ti, kteří ani úplně nesouhlasí, ani úplně souhlasí, budou uprostřed, ostatní se budou blížit krajním bodům podle míry jejich souhlasu či nesouhlasu). Učitel vyzývá jednotlivé žáky k tomu, aby svůj názor prezentovali a vysvětlili, proč ho zastávají. U jednotlivých příkladů (otázek) žáci uvedou, zda se jedná o migraci dobrovolnou či nedobrovolnou. Cílem aktivity je uvědomit si, jak je rozhodování o migraci těžké, a dále uvědomění si vlastních hodnot (co je, či není pro žáky důležité). Žáci pracují s empatií.

Otázky:

DOBROVOLNÁ MIGRACE

- Odjel/a bys na nějakou dobu studovat do zahraničí? (studium)*
- Odjel/a bys za lepší práci (vyšším výdělkem) do zahraničí? (práce)*
- Odjel/a bys se svými rodiči do zahraničí, kdyby tam dostali nabídku práce? (rodina)*
- Odjel/a bys za svými rodiči, příbuznými, kteří již nějakou dobu pobývají v zahraničí? (rodina)*

NEDOBROVOLNÁ/NUCENÁ MIGRACE

- Opustil/a bys ČR, kdyby se k moci dostal nedemokratický režim – zákaz internetu, svobody slova, cenzura médií, omezení pohybu (opouštění hranic), perzekuce apod.? (politický režim)*
- Opustil/a bys zemi, kdyby zde vypukla válka a vám i vaší rodině by hrozilo nebezpečí? (válka)*
- Opustil/a bys svůj domov, kdybys byl/a měsíc (nebo delší dobu) bez vody a elektřiny? (přírodní katastrofy)*
- Opustil/a bys svůj domov, kdyby oblast, ve které žiješ, opakovaně a dlouhodobě sužovaly záplavy či velká sucha a hladomor? (přírodní katastrofy)*

Varianta: Učitel nechá žáky, aby samostatně vyplnili tabulku *Dobrovolná vs. nedobrovolná migrace* v pracovním sešitě. Následně může proběhnout diskuse nad jednotlivými částmi.

- Následuje výklad učitele s využitím powerpointové prezentace od snímku č. 7 – téma dobrovolné a nedobrovolné migrace.

REFLEXE

1. *Na kterou otázku z diskusního kontinua bylo nejtěžší odpovědět?*
2. *Co ovlivňovalo tvoje rozhodnutí?*
3. *Jaké faktory přispěly k výběru odpovědi ANO?*

Druhá hodina (45 min)

Cílem druhé vyučovací hodiny je seznámit žáky se základními pojmy týkajícími se migrace a na konkrétních příbězích migrantů nastínit různé podoby migrace a důvody vedoucí k opuštění svého domova.

Kompetence

V úvodní části druhé hodiny (evokaci) žáci evokují své poznatky, znalosti o migraci, jejích příčinách apod. Žáci rozvíjejí kompetenci k učení, která je uplatňována i v následující výkladové části hodiny. V samostatné práci žáků je rozvíjena kompetence k učení. Při vzájemném sdílení a společné opravě zadaných úkolů ve dvojici jsou rozvíjeny kompetence komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence komunikativní a kompetence sociální a personální a kompetence k učení, a to díky sebehodnocení úspěšnosti vypracovaných úkolů a pojmenování problémových oblastí.

EVOKACE

1. V úvodní části učitel zjišťuje pomocí řízeného rozhovoru, co žáci vědí o migraci, příčinách a faktorech ovlivňujících migraci, o dobrovolné a nedobrovolné migraci.

Návrhy otázek pro řízený rozhovor:

- *Vysvětli pojem migrace.*
- *Jaké příčiny vedou k migraci?*
- *Jaký je rozdíl mezi dobrovolnou a nedobrovolnou migrací, uveď konkrétní příklady.*
- *Vysvětli teorii tlaku a tahu.*

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Následuje výklad s využitím powerpointové prezentace od snímku č. 8 ([PPT Migrace blok 5](#)). Pozornost věnuje vysvětlením pojmů mezinárodní ochrana, uprchlík a ekonomický migrant prostřednictvím výkladu či řízeného rozhovoru. Důležité je, aby si žáci uvědomili rozdíl mezi uprchlíkem a ekonomickým migrantem.
3. **Individuální práce žáků.** Žáci samostatně vypracují úkoly (viz níže). Poté proběhne kontrola ve dvojici – žáci si porovnají své odpovědi a snaží se sjednotit na jednotné společné odpovědi. Odpovědi následně prezentují. V rámci práce s chybou mohou žáci vyhledat správné odpovědi a chybné odpovědi si opravit. Velmi důležitou součástí je imaginace a ztotožnění, kdy žák přemýšlí o migrující osobě jako o jednotlivci a je pro něj mnohem jednodušší vžít se do jeho situace.

Úkol č. 1 (s řešením)

Migrace – základní pojmy a definice

Přiřaďte termín k definici a uveďte v příkladu, jak konkrétně může tato migrace vypadat (důvody migrace, charakter migrující osoby, vztah s přijímající zemí atd).

Termín: *Uprchlík, Azyl, Ekonomický migrant, Push faktor, Pull faktor, Doplnková ochrana*

Termín	Definice	Příklad
Push faktor	Důvod k migraci ze země	
Doplnková ochrana	Typ mezinárodní ochrany – dočasný status předpokládající návrat do země původu	
Uprchlík	Osoba, která odejde ze své původní země, protože má strach z pronásledování	
Pull faktor	Důvod k migraci do země	
Ekonomický migrant	Osoba, která odejde ze země za účelem zlepšení své finanční situace	
Azyl	Typ mezinárodní ochrany – povolení k pobytu, přístup na pracovní trh a ke zdravotní péči, časově neohraničený	

K následujícím příběhům přiřaďte správné pojmy: *Žadatel o azyl, Osoba s doplňkovou ochranou, Ekonomický migrant, Uprchlík* a uveďte, jaký faktor motivoval danou osobu k odchodu ze své původní země.

1. Namir je lékař, původem ze Sýrie. Svůj život v Sýrii popisuje jako hrozný. I pro lidi, kteří nemají s režimem ani opozičními jednotkami vůbec nic společného. V Sýrii je každý den zabíjeno civilní obyvatelstvo a hned tak to asi neskončí. Namir jako lékař ošetřoval raněné z pouličních střetů, bez ohledu na to, na jaké straně bojovali. Třikrát byl odveden do vězení za pomoc raněným v přestřelkách mezi vládními a opozičními jednotkami. Namira ve vězení mučili. Namir ihned po propuštění odjel do České republiky, kde žije jeho bratr. Jakmile odjel, začala se po něm v Sýrii shánět policie. Do Sýrie se vrátit nemohl, protože by mu hrozilo vězení a další mučení. Požádal tedy v Česku o azyl a v současnosti vlastní průkaz, který ho opravňuje zůstat na území České republiky po dobu dvou let. Česká vláda se totiž domnívá, že Namir se bude moci vrátit do Sýrie.

Řešení: Doplnková ochrana – mezinárodní ochrana, kterou Namir dostal, je časově ohraničená na dva roky.

2. Rean se narodila v Íránu. Spolu se svým manželem opustili rodnou zemi, aby našli svobodnější místo k životu a začali nový život. Vydali se proto na dlouhou a obtížnou cestu do Evropy. Na své cestě do Evropy zaplatili pašerákům mnoho peněz, aby jim pomohli

překročit hranice. Do Řecka se dostali v příšerných podmínkách. V současnosti již sedm let žijí v přijímacím středisku a čekají na vyřízení dokumentů spojených s jejich možností zůstat v Evropě, přičemž stále čelí možnosti zamítnutí a navrácení do země svého původu.

Řešení: Žadatelka o azyl Rean čeká na vyřízení dokladů, její status je nejasný.

3. Nadíja je z vesnice Kočo v severním Iráku. Patří k etnicko-náboženské skupině jezídů. Když přišli do její vesnice v roce 2014 jednotky Islámského státu, odveklely ji spolu s dalšími stovkami dívek na své území jako sexuální otrokyni. Všechny muže dospělého věku povraždili. Nadíja byla na území Islámského státu držena jako otrokyně několik měsíců, než se jí s pomocí irácké rodiny podařilo dostat se na území Kurdistánu.

Řešení: Uprchlíci Nadíju by po návratu do vlasti (která byla ovládána Islámským státem) čekali nelidské zacházení, otroctví, možná i smrt.

4. Abdul Aziz je původem ze Senegalu, kde žil se svou ženou a třemi syny. V Senegal se živil jako dělník na předměstí Dakaru. Abdul byl v kontaktu se svými známými, kteří v té době již žili v Evropě a podávali mu informace o tom, jaký je život na starém kontinentě. Rozhodl se, že odjede spolu se svým přítelem nejprve po vlastní ose do Nigeru. V Nigeru zaplatili pašerákům a dostali se do Libye. Odtud se dostali v rybářském člunu přes Středozemní moře na pobřeží Sicílie. Abdul v současnosti pracuje nelegálně v ulicích sicilské Catanie jako prodavač kabelek. Žije spolu s šesti dalšími muži v bytě, který pro ně pronajal jejich „boss“. Měsíčně posílá 100 eur svojí manželce a doufá, že jeho nejstarší syn přijede do Itálie za ním.

Řešení: Ekonomický migrant Abdul svoje rozhodnutí opustit Senegal udělal z vlastního rozhodnutí, s čistě ekonomickou motivací.

Rozšíření: Pro větší názornost a autentičnost je možné pracovat s „příběhy migrantů“ (viz Zdroje a materiály k tématu). Žáci mohou pracovat individuálně, ve dvojicích nebo ve skupinách. Seznámí se s jedním či více příběhy, zjistí bližší informace (např. věk, pohlaví, povolání, důvod k migraci, původní oblast, cíl migrace, dobrovolná x nedobrovolná, zda se jedná o uprchlíka či ekonomického migranta). V případě, že žáci nemají v hodině k dispozici mobil, tablet a přístup na internet, tento úkol se vynechá.

REFLEXE

4. Na konci hodiny proběhne reflexe hodiny prostřednictvím nedokončených vět. Žáci mohou odpovídat na všechny otázky, případně pouze na otázky vybrané učitelem. Výběr otázek si učitel může zvolit podle toho, jaké části věnoval větší pozornost, na co klade větší důraz apod.
  1. S výsledkem správných odpovědí v aktivitě *Migrace – základní pojmy a definice* jsem/nejsem spokojen, protože ...
  2. Největší problém při pracování úkolů mi činilo ...
  3. Dnes jsem se dozvěděl/a nové a zajímavé informace o ...
  4. Nejvíce mě překvapila informace/situace ....., protože ...
  5. Nejsilněji na mě zapůsobil příběh ....., protože ...
  6. Příště bych se rád/a dozvěděl/a více informací o ...

Třetí hodina (45 min)

Cílem třetí vyučovací hodiny je představit žákům problematiku témata ve vztahu k migraci osob, seznámit je s evropskými migračními trasami, jak se migrace dotýká ČR.

Kompetence

V úvodní části třetí hodiny žáci evokují své poznatky, znalosti o migračních trasách, zamýšlejí se nad tím, které státy se stávají pro migrující osoby cílovými. Žáci rozvíjejí kompetenci k učení a komunikativní kompetenci. Během skupinové práce si žáci sdělují své názory, vyhledávají a kriticky vyhodnocují informace, hledají argumenty a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. V následující výkladové části je rozvíjena zejména kompetence k učení. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence sociální a personální a komunikativní, a to zejména hodnocením a sebehodnocením skupinové práce.

EVOKACE

V úvodu hodiny učitel formou řízeného rozhovoru, případně brainstormingu zjišťuje, co žáci vědí o migračních trasách, odkud pocházejí migrující osoby, které oblasti či konkrétní státy se stávají jejich destinací, a proč tomu tak je. Odpovědi žáků je možné zaznamenat na tabuli, aby bylo možné se k nim v další části hodiny (prezentace výsledků skupinové práce) vrátit.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

5. **Skupinová práce – práce s mapou, grafy, tabulkami.** Žáci jsou rozděleni do tří skupin po 4–5 žácích. Při větším počtu žáků bude několik skupin zpracovávat stejné téma (tj. stejnou migrační trasu). Každé skupině rozdá učitel pracovní list s jednou migrační trasou ([Migrace v souvislostech Pracovní listy blok 5](#)), flipchart a fix. Úkolem každé skupiny je vypracovat projekt, ve kterém popíše svoji migrační trasu pomocí pěti návodných otázek. Při zpracování otázek vycházejí z informací uvedených v mapě a grafech. Žáci mají na vypracování úkolů 15 minut. Následně je vybrán jeden zástupce z každé skupiny, který výsledky prezentuje před celou třídou (grafy jsou při prezentaci skupiny vždy zobrazeny v pozadí).

Otázky a úkoly ke zpracování:

1. Odkud a kam vede migrační trasa?
2. Odkud jsou osoby, které po této trase přicházejí?
3. Kam tyto osoby přicházejí?
4. Kdy byla tato trasa nejvíce využívána?
5. Vyhledejte zajímavosti o zadané migrační trase.

Při řešení úkolu č. 5 doporučujeme upozornit žáky, aby při vyhledávání zpráv vycházeli z relevantních a podložených zdrojů. V případě, že žáci nemají v hodině k dispozici mobil, tablet, či přístup na internet, otázka č. 5 se vynechá.

Učitel požádá žáky, aby si během prezentace ostatních skupin dělali poznámky do svých pracovních sešitů.

6. **Výklad a řízený rozhovor** s využitím powerpointové prezentace (viz [PPT Migrace blok 5](#)) (od snímku č. 15 dále). Během výkladu učitel zapojuje žáky do diskuse pomocí následujících otázek (návrh):

- *Porovnejte jednotlivé státy v grafu v počtech žadatelů o azyl v EU.*
- *Ve kterých státech je zaznamenán nejvyšší a nejnižší počet žadatelů a proč?*
- *Z jaké oblasti pochází nejvíce žadatelů u jednotlivých států, proč k tomu dochází?*
- *Kde se na grafu nachází ČR? Jaká je její role v migrační krizi?*
- *Znáte ve svém okolí nějaké cizince, kteří se usídlili ČR? Z jakých zemí sem přišli?*
- *Dokázali byste podle informací, které už víte, určit, jaký je jejich status?*

REFLEXE

1. Která informace, myšlenka tě zaujala/překvapila?
2. Jak se ti pracovalo ve skupině?
3. Zhodnoť zapojení jednotlivých členů v rámci skupinové práce.
4. Čím jsi ty přispěl/a ke splnění úkolu v rámci skupinové práce?
5. Co bylo pro tebe / celou skupinu nejtěžší?

Teorie k tématu

Micro level přístup, teorie *push and pull* faktorů (Lee 1966, Faist 2000, Hagen-Zanker 2008).

Zdroje a materiály k tématu

Amnesty International. *Příběhy migrantů* [online]. Amnesty Int. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-pribehy>.

Arpok. *Globální témata do škol. Publikace* [online]. Dostupné z: <https://eshop.arpok.cz/kat/publikace>.

Collier, Paul. 2017. *Exodus: Jak migrace mění náš svět*. Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-557-6.

Český statistický úřad. 2020. *Cizinci v ČR – 2020* [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2020>.

Člověk v tísni. *Migrace v souvislostech* [online]. Člověk v tísni. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/migrace-v-souvislostech>.

Člověk v tísni. *Příběhy uprchlíků* [online]. Člověk v tísni. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/pribehy-uprchliku-2467gp>.

Eurostat. 2021. *Asylum and migration* [online]. European Commission, European Statistical Office. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Category:Asylum_and_migration.

Evropská komise. 2021. *Statistické údaje o migraci do Evropy* [online]. European Commission. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_cs.

Faist, Thomas. 2000. Transnationalization in international migration: Implications for the study of citizenship and culture. *Ethnic and Racial Studies*, 23(2): 189–222. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233186496_Transnationalization_in_international_migration_Implications_for_the_study_of_citizenship_and_culture.

Hagen-Zanker, Jessica. 2008. *Why Do People Migrate?* Maastricht Graduate School of Governance Working Paper No. 2008/WP002. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105657.

IOM. *Data and research* [online]. United Nations, International Organization for Migration. Dostupné z: <https://www.iom.int/data-and-research>.

IOM. *Migration Data Portal* [online]. United Nations, International Organization for Migration, Global Migration Data Analysis Centre. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org>.

IOM. *The Storyteller* [online]. United Nations, International Organization for Migration, Global Migration Data Analysis Centre. Dostupné z: <https://storyteller.iom.int>.

Lee, Everett S. 1966. A Theory of Migration. *Demography*, 3(1) 47-57.

MVČR. 2015. *Mezinárodní ochrana* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

Sdružení pro integraci a migraci. *Právní a sociální poradenství* [online]. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/delame>.

Štica, Petr. 2014. *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. Ostrava: Moravapress. ISBN 978-80-87853-20-7.

UNHCR. *Hello Czech Republic. Pro učitele* [online]. United Nations High Commissioner for Refugees. Dostupné z: <https://www.hellocr.org/pro-ucitele>.

UNHCR. *UNHCR Data* [online]. United Nations High Commissioner for Refugees. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/data.html>.

Wihtol de Wenden, Catherine. 2020. *Atlas migrace*. Praha: Lingea. ISBN 9788075086273.

3.6 Metodický blok č. 6: Terorismus, jeho současné podoby a ideologické zdroje, 3 x 45 min

Anotace metodického bloku

Smyslem tematického bloku je představit terorismus jako velmi komplexní fenomén, který časově i ideologicky dalece přesahuje hranice soudobého globalizovaného islamistického násilí, poukázat na jeho dlouhodobou neúspěšnost jakožto strategie prosazování politických požadavků a poukázat na relativně marginální počet teroristických útoků v Evropě oproti jiným částem světa.

Materiály, pomůcky, potřebná technika

- Vlastní mobilní telefony, tablety nebo notebooky. PC a dataprojektor ve třídě.
- [Terorismus – jeho současné podoby a ideologické zdroje Teoretický průvodce tématem blok 6](#) (příloha č. N8); [ppt Současný terorismus blok 6](#) (příloha č. 11), [Terorismus reseni domacihou ukolu blok 6](#) (příloha č. 12).

Struktura hodiny

Samotné výuce předchází teoretická příprava učitele s využitím materiálu [Terorismus – jeho současné podoby a ideologické zdroje Teoretický průvodce tématem blok 6](#). V rámci přípravy se dále pracuje s powerpointovou prezentací [ppt Současný terorismus blok 6](#).

První hodina (45 min)

Cílem první hodiny je pokusit se najít definici terorismu, odhalit motivy teroristů a objasnit společné a individuální faktory radikalizace jednotlivců. V následné domácí přípravě, příp. další hodině, budou žáci sami vyhledávat informace k jednotlivým teroristickým skupinám, čímž se prohloubí jejich vědomosti získané v první vyučovací hodině.

Kompetence

V úvodní části první hodiny (evokaci) se žáci zamýšlejí nad definicemi terorismu a masových vražd. Žáci rozvíjejí kompetenci komunikativní a kompetenci k řešení problémů a kompetenci občanskou. Ve fázi uvědomění si významu dochází ke shrnutí a třídění poznatků, přičemž se rozvíjí kompetence k učení. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence občanská a komunikativní. Žáci mají prostor se znovu zamyslet nad otázkou terorismu.

Struktura hodiny

EVOKACE

1. Vyučující požádá žáky, aby si ve svém pracovním sešitu přečetli ilustrativní definice terorismu pocházející od vědců, mezinárodních organizací i států a pokusili se určit, v čem se definice podobají, a v čem se naopak liší. Svá zjištění mohou následně prodiskutovat ve dvojici nebo v rámci řízeného rozhovoru s vyučujícím.
2. V navazujícím úkolu žáci samostatně určí, které z uvedených příkladů mají charakter teroristického činu a kdy se jedná o masovou vraždu. Svě odpovědi si porovnají s ostatními žáky.

Řešení

Příklad 1: FBI uzavřela vyšetřování s tím, že Paddock nebyl napojen na mezinárodní terorismus.

Příklad 2: Nejednalo se tedy o teroristický čin.

Příklad 3: V tomto případě se skutečně jednalo o prokazatelný teroristický čin s použitím vozidla, podobně jako v případě Nice (2016) a Barcelony (2017).

Příklad 4: V tomto případě nešlo o teroristický čin, ale krutou pomstu dvou frustrovaných, šikanovaných žáků.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

3. Výklad učitele s využitím powerpointové prezentace – snímek 3 až 10 a řízený rozhovor (viz [Terorismus – jeho současné podoby a ideologické zdroje. Teoretický průvodce tématem blok 6](#) a [ppt Současný terorismus blok 6](#)).

REFLEXE

Žáci si v rámci svého pracovního sešitu odpovědí individuálně na otázky:

- *Co ses dnes dozvěděl/a nového?*
- *Co tě zaujalo nebo překvapilo?*
- *S jakou informací nesouhlasíš, příp. jaká informace je v rozporu s tím, co sis myslel/a před začátkem hodiny?*

Domácí příprava (45 min)

Na závěr první hodiny vyučující zadá žákům úkol k domácí přípravě. Každému žákovi je přiřazen jeden ze čtyř bloků, v nichž jsou uvedeny tři teroristické skupiny. Žák má za úkol samostatně určit cíle a ideologii teroristických skupin v bloku (o co jim jde/šlo), zjistit, od kdy a kde skupina působí (či v minulosti působila), jaké typy terorismu prováděla a zda je stále aktivní, či zanikla. Cílem je zejména poukázat na ideologickou i geografickou diverzitu terorismu, která neodpovídá běžné představě, že terorismus je spojen pouze s islamisty. Vyučující dbá na to, aby ke každému bloku bylo přiřazeno maximálně pět žáků (v případě početně větší třídy je možné vytvořit další bloky s jinou kombinací teroristických skupin).

Blok A: Prozatímní irská republikánská armáda; Lidová fronta za osvobození Palestiny; Frakce Rudé armády

Blok B: Euskadi Ta Askatasuna (ETA); Hamas; FARC

Blok C: Světlá stezka; Hizballáh; Óm šinrikjó

Blok D: Strana kurdských pracujících; Rudé brigády; FARC

Řešení úkolu viz [Terorismus reseni domaciho ukolu blok 6](#).

Pozn.: Aktivitu je možné zařadit do klasické výuky (v případě, kdy lze předpokládat, že by domácí úkol žáci nesplnili). Pro realizaci je ale nutné, aby měli žáci k dispozici internetové připojení ve svých mobilních zařízeních/tabletech nebo mohli pracovat v počítačové učebně. Součástí hodiny bude také vyhodnocení úkolu a případná řízená diskuse.

Druhá hodina (45 min)

Cílem druhé hodiny je prohloubit vědomosti o terorismu ve světě z pohledu geografické a ideologické diverzity. Hodina se dále věnuje rozklíčování nejčastějších mýtů o současném terorismu. Žáci vysvětlí na základě statistických dat a map „geografii terorismu“ – ve kterých částech světa dochází k největšímu počtu útoků a proč? Vyhodnotí, že Evropa není terorismem ohrožena zdaleka tolik jako jiné geografické oblasti.

Kompetence

V úvodní části druhé hodiny, ve které v rámci jednotlivých skupin probíhá prezentace domácí přípravy, si žáci sdělují své názory a poznatky, hledají argumenty a svá stanoviska prezentují před ostatními spolužáky. Jsou rozvíjeny kompetence občanské, komunikativní, řešení problémů a sociální a personální. Ve výkladové části hodiny, kde dochází ke shrnutí a třídění poznatků, je rozvíjena kompetence k učení. V poslední části hodiny (reflexi) je u žáků rozvíjena především kompetence občanská a komunikativní. Žáci mají prostor se znovu zamyslet nad problematikou terorismu a přehodnotit své postoje.

EVOKACE

1. V úvodu hodiny vyučující s žáky vyhodnotí domácí úkol. Žáci se rozdělí do skupin dle bloků, ke kterým byli přiřazeni, tak aby každou skupinu tvořilo maximálně pět žáků. Následně společně ve skupině vyhodnocují úkol, doplňují do svých pracovních listů informace, které získali od svých spolužáků ze skupiny. Na závěr aktivity prezentuje jeden ze skupiny před ostatními spolužáky základní informace, které skupina označila jako klíčové. Ostatní žáci si dělají stručné poznámky do svých pracovních sešitů.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU

2. Výklad učitele s využitím powerpointové prezentace (od snímku 11) a řízený rozhovor (viz [Terorismus – jeho současné podoby a ideologické zdroje Teoretický průvodce tématem blok 6](#)):
  - a. Kde terorismus vzniká?
  - b. Které oblasti světa jsou terorismem postihnuty nejvíce?
  - c. Je terorismus ve světě na vzestupu?
  - d. Ve kterém státě žije nejvíce muslimů?

REFLEXE

Žáci si v rámci svého pracovního sešitu odpovědí individuálně na otázky:

- *Změnil se v průběhu dnešní hodiny tvůj názor na terorismus?*
- *Co způsobilo změnu tvého názoru?*
- *Která informace, myšlenka, argument tě překvapil/a nebo zaujal/a?*
- *Na úplný závěr zhodnoť celý tematický blok pomocí smajlíku (vybarvi pastelkou).*

Teorie k tématu

Model čtyř vln terorismu D. Rapoport. Práce M. Crenshaw, B. Hoffmana či A. Croninové.

Zdroje a materiály k tématu

Americká 70. léta. Terorismus v USA i ve světě, 2015 [The Seventies. Terrorism at Home and Abroad] [dokumentární film]. USA, Cable News Network. Dostupný prostřednictvím YouTube z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qt2Kk8-Dfdk&t=2205s>.

Cardini, Franco. 2016. *Chalífa a Západ: kořeny terorismu a pokrytectví Západu*. Praha. Vyšehrad. ISBN 9788074296321.

Carr, Caleb. 2002. *Dějiny terorismu*. Praha: Práh. ISBN 8072520636.

Čejka, Marek. 2007. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. Brno: Barrister&Principal. ISBN 9788087029190.

- Eichler, Jan. 2011. *Terorismus a války v době globalizace*. Praha: Karolinum. ISBN 9788024617909.
- Filipec, Ondřej. 2017. *Fenomén terorismus: česká perspektiva*. Olomouc: Vydavatelství UP. ISBN 9788024450407.
- Gerges, Fawaz A. 2017. *Islámský stát: cesta k moci*. Praha: Vyšehrad. ISBN 9788074298103.
- Hvízdala, Karel a kol. 2016. *Evropa, Rusko, teroristé a běženci*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 9788020440617.
- Kaplan, Jeffrey. 2016. *Waves of Political Terrorism* [online]. Oxford Research Encyclopedias. Dostupné z: <https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-24?print>.
- Kundra, Ondřej a Tomáš Lindner. 2017. *Můj syn terorista: Jak se rodí evropští džihádisté*. Praha: BizBooks. ISBN 9788026506058.
- Mareš, Miroslav. 2005. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií. ISBN 8090333389.
- Smolík, Josef. 2020. *Psychologie terorismu a radikalizace*. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN: 978-80-7509-723-1.
- Souleimanov, Emil (ed.). 2011. *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: SLON. ISBN 9788074190384.
- Strmiska, Maxmilián. 2001. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Mezinárodní politologický ústav. ISBN 802102755X.
- Terorismus v Evropě*, 2017 [dokumentární film]. Česká televize. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10997918455-mimoradne-porady-ct24/217411034000021-terorismus-v-evrope>.
- Vegrichtová, Barbora. 2019. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada Publishing. ISBN 9788027120314.
- Vzestup a pád Islámského státu*, 2017 [dokumentární film]. Česká televize. Dostupný prostřednictvím YouTube z: <https://www.youtube.com/watch?v=BZAG2H3Qo4s>. Dostupné také z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/217411058131218-vzestup-a-pad-islamskeho-statu>.
- Weiss, Michael a Hassan Hassan. 2015. *Islámský stát: uvnitř armády teroru*. Brno: CPress. ISBN 9788026408833.

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

[Vzdělávací program Respekt, tolerance, rozmanitost pro střední školy s maturitou. Pracovní sešit](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

Číslo	Název materiálu	Blok	Název tematický blok	Formát	Odkaz
1	Metodický materiál pro učitele –práce s výsledky dotazníku_blok 1	1	Demokratické hodnoty, pluralismus a tolerance v postojích společnosti	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/1rvMKTDluAsjIqW_WrVIQcn7oONWt_C9vg/view?usp=sharing
2	Výzkumný dotazník CVVM – ukázka otázek	1	Demokratické hodnoty, pluralismus a tolerance v postojích společnosti	Textový dokument	https://www.obcanskyprukaz.eu/sites/default/files/Vyzkumny%20dotaznik_ukazka%20otazek_blok%201.pdf
3	PPT_Democracie a její podoby_žáci_blok 2	2	Demokracie a její podoby	Powerpointová prezentace	https://docs.google.com/presentation/d/1IXde9zlmaMmir93qcYJt5t7HEHqdyxq/edit?usp=sharing&oid=106564661891530253723&rtpof=true&sd=true
4	PPT_Democracie a její podoby_pro učitele_blok 2	2	Demokracie a její podoby	Powerpointová prezentace	https://docs.google.com/presentation/d/1Cr7PxEKUcAqqjZq-258w4e3I9iAA0cYX/edit?usp=sharing&oid=106564661891530253723&rtpof=true&sd=true
5	Demokracie a její podoby – souhrnný test_blok 2	2	Demokracie a její podoby	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/19lKfh8t7RhIgm36sF4pVGT8dRINT2ezb/view?usp=sharing

6	PPT_Nepratele demokracie_blok 3	3	Problémy a nepřátelé demokracie	Powerpointová prezentace	https://docs.google.com/presentation/d/1M0zMFz-7ujRwFeQBqMtGUUg0SIXVb2yT/edit?usp=sharing&oid=106564661891530253723&rtpof=true&sd=true
7	ppt_Hrozby populismu_blok 4	4	Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu	Powerpointová prezentace	https://docs.google.com/presentation/d/14vKgV4f1EgXUw79e9_PyJwLrv95N77/edit?usp=sharing&oid=106564661891530253723&rtpof=true&sd=true
8	Migrace v souvislostech_p rednaska_blok 5	5	Migrace v souvislostech	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/17TSUGRXCEjbsY_xybDklQVfwBVVgeyXF/view?usp=sharing
9	PPT_Migrace_blok 5	5	Migrace v souvislostech	Powerpointová prezentace	https://docs.google.com/presentation/d/18EJ3e6wsRycSctaYd2hbtKpEOuymKaTi/edit?usp=sharing&oid=106564661891530253723&rtpof=true&sd=true
10	Migrace v souvislostech_P racovní listy_blok 5	5	Migrace v souvislostech	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/1qJtvoI0_CFErP5kRa5w7w4K52mSI3mFy/view?usp=sharing
11	ppt_Současný terorismus_blok 6	6	Terorismus, jeho současné podoby a ideologické zdroje	Powerpointová prezentace	https://docs.google.com/presentation/d/1CD8Q_ke49EzxEShVUtGDScGrono2Yfu/edit?usp=sharing&oid=106564661891

					530253723&rtpof=true&sd=true
12	Terorismus_rese ni domaciho ukolu_blok 6	6	Terorismus, jeho současné podoby a ideologické zdroje	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/1uKLaHgw9fr-Cma4nph7A91dl6s9xyQ6F/view?usp=sharing

Přehled podobných materiálů z OP VK a OP VVV

Podrobný a komentovaný přehled kvalitních výukových materiálů, které byly pro tuto oblast vytvořeny, mimo jiné v rámci OP VK a OP VVV, je dostupný online na původním webovém Rozcestníku.

[Vzdělávací programy](#), které vznikly v rámci projektu Občanský průkaz 4.0 – kompetence pro demokratickou kulturu, CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008154.

Pro žáky středních škol:

Mediální gramotnost (pro SŠ s maturitou)

Mediální gramotnost (pro nematuritní SŠ)

Politická gramotnost (pro SŠ s maturitou)

Politická gramotnost pro žáky SŠ se SVP (nematuritní obor)

Respekt, tolerance, rozmanitost (pro nematuritní SŠ)

Pro učitele:

Rozvoj všeobecného přehledu a občanských kompetencí (pro pedagogické pracovníky)

Podpora demokratických hodnot (pro pedagogické pracovníky)

Odpovědný vztah k médiím (pro pedagogické pracovníky)

Občanská participace na veřejném životě (pro pedagogické pracovníky)

Politická participace na veřejném životě (pro pedagogické pracovníky)

Prevence extremismu a respekt ke kulturním odlišnostem (pro pedagogické pracovníky)

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

[Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi.](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

7 Příloha č. 4 - Odborné a didaktické posudky programu

[Odborný a didaktický posudek programu 1](#)

[Odborný a didaktický posudek programu 2](#)

8 Příloha č. 5 - Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

[Doklad](#) o provedení nabídky ke zveřejnění programu.

9 Nepovinné přílohy

Soupis nepovinných příloh zahrnuje společný základ pro programy *Respekt, tolerance, rozmanitost (pro SŠ s maturitou)* a *Respekt, tolerance, rozmanitost (pro nematuritní SŠ)*.

Číslo	Název materiálu	Blok	Název tematický blok	Formát	Odkaz
N1	Metodické doporučení aneb jaké metody se ve výuce osvědčily	1-6		Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/17ZPMmOkeQmwadx-tkSSEBj-nsgid81rw/view?usp=sharing
N2	Návod pro práci s webovou aplikací	1	Demokratické hodnoty, pluralismus a tolerance v postojích společnosti	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/1t7t-4Nhk0qJ9ETHTMh-Gg7ziCkLYtcd/view?usp=sharing
N3	EduApka	1	Demokratické hodnoty, pluralismus a tolerance v postojích společnosti	Textový dokument	https://eduapka.cz/
N4	Demokracie a její podoby- přednáška_ blok 2	2	Demokracie a její podoby	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/1gC384-NgXuU3Xzdlsd2Q66cQef9tCdSW/view?usp=sharing
N5	Problemy demokracie- prednaska_ blok 3	3	Problémy a nepřátelé demokracie	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/13XlsqKYwZnW_pkRTpDYu0BRZpgDZg1wf/view?usp=sharing
N6	Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu-	4	Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/1PHAtqqpjvf9qoW6OAVqBCmW-il-zwJHWe/view?usp=sharing

	prednaka- blok 4				
N7	Populismus_ Audiovizualni spoty	4	Hrozby populismu pro demokracii. Politický marketing ve službách populismu	Videoukázky	https://www.obcanskyprukaz.eu/sites/default/files/Populismus_Audiovizualni%20spoty.rar
N8	Terorismus – jeho současné podoby a ideologické zdroje_Teore tický průvodce tématem_ blok 6	6	Terorismus, jeho současné podoby a ideologické zdroje	Textový dokument	https://drive.google.com/file/d/1PyiMwHZf4yvSsDZ4FaZk80zwF1drZAP-/view?usp=sharing

